Cena za naročnike mesečno 90 grošev
posamezna številka 25 grošev

Koroška kronika

Leto II.
IZDAJA: BRITANSKA OBVEŠČEVALNA SLUŽBA

Številka 28
Celovec, 5. julija 1946.

Zgodovinski dan za Avstrijo

Nova nadzorstvena pogodba daje vladi skoraj popolno avtoriteto

V petek, dne 28. junija je bila pri rednem zasedanju Zavezniškega sveta podpisana nova nadzorstvena pogodba za Avstrijo, ki na novo določa delovanje Zavezniškega sveta in zasedbenih čet, kakor tudi odnošaje avstrijske vlade z obema. Divizijski general J. S. Steele, in drugi vrhovni poveljniki, general Mark Clark, general M. E. Bethouard in armijski general Kurašov, so v imenu svojih vlad podpisali novo pogodbo.

Ta nova pogodba ima smoter razširiti delovanje avstrijske vlade. Avstrijski vladi daje popolno avtoriteto, razen v gotovih, posebej navedenih zadevah, ki se tičejo zasedbenih sil.

Avstrijska vlada bo s tem dobila možnost, da sklepa mednarodne pogodbe in sklepa pod zmanjšanim nadzorstvom gotove zakone. Lahko obnovi diplomatske odnošaje z vladami Združenih narodov brez posebnega dovoljenja.

Svet je dovolil tudi vpostavitev novih zračnih zvez za zasedbene sile v Avstriji.

Dalje so sklenili obnoviti s prvim avgustom v Avstriji meteorološko službo v opazovalnih središčih in sicer v Št. Peltnu, Celovcu, Solnogradu in Inomostu.

Svet je pregledal neko poročilo o ugotovitvah virov živil v Avstriji, ki so jih izvedli vrhovni poveljniki, UNRRA in avstrijska vlada.

Zahvala ing. Figla

Opoldne se je brigadir Edney v imenu Zavezniškega nadzorstvenega sveta podal k zveznemu kancelarju inž. Figlu in mu predal podpisano novo nadzorstveno pogodbo za Avstrijo.

Zvezni kancelar se je zahvalil vsem štirim visokim komisarjem in njihovim političnim zastopnikom za ta nov dokaz prijateljstva in dejstva, da so pripravljeni zopet obnoviti neodvisnost Avstrije. S tem je Avstrija ponovno dobila dokaz, da hočejo zavezniki sicer postopoma, toda gotovo dati Avstriji zopetno svobodo.

Zvezni kancelar je dejal: „Za nas, Avstrijce, pomeni ta nova nadzorstvena pogodba priznanje za naše delo, ki je dalo zaveznikom pobudo, da nam jamčijo tako dalekosežno svobodo. S tem bo obnovljena gospodarska enota dežele, delovanje parlamenta se more svobodno razvijati in pravice vlade so s tem povečane. S tem je današnji dan zgodovinski datum za Avstrijo. Dovoljujem si v imenu zvezne vlade izreči prisrčno zahvalo avstrijskega naroda zavezniškim visokim komisarjem in njihovim političnim zastopnikom za ta dokaz zaupanja."

Nova pogodba

Novo pogodbo bi lahko opisali kot prehod od nadzorstva k pregledu Pogodba namerava izvesti skoraj popolno odpravo demarkacijskih črt ,ki bodo samo še kot meje med posameznimi zasedbenimi armadami.

V pogodbi pa ni vnešeno zmanjšanje zasedbenih čet kakor tudi odprava mednarodne cenzure, za kar je Avstrija zaprosila.

Pravica ugovora

V novi pogodbi bo znatno zmanjšano nadzorovanje avstrijske vlade.

Kakor je znano, je izšla iniciativa za to pogodbo od Velike Britanije. Zakoni, ki jih je dosedaj izdala avstrijska vlada, morajo biti potrjeni od zavezniškega nadzorstvenega sveta in vsak član ima pravico ugovora.

V Parizu se bližajo koncu

MOLOTOV SE STRINJA Z MEDNARODNIM NADZORSTVOM TRSTA

Kakor je bilo ugotovljeno v torek zvečer, so zunanji ministri pri seji prejšnjega dne dosegli „znaten napredek" v zadevi Trsta in italjansko-jugoslovanske meje.

Kakor povdarjajo zastopniki francoskega zunanjega ministrstva, je bil Bidaultov predlog namerno sprejet le začasno. Poročila o spopadih na italjansko-jugoslovanskem ozemlju Trsta pričajo, da je treba hitro doseči kakršenkoli sporazum, čeprav morda s tem ne bi dosegli idealne rešitve.

MOLOTOVOV PREDLOG ZA POTEGNITEV MEJA V JULIJSKI BENEČIJI

Na pripombo Bevina in Byrnesa, da je treba razen omejitve tržaškega ozemlja ugotoviti tudi jugoslovansko-italjansko mejo, je Molotov predložil nek zemljevid, kjer je potegnjena meja med Italijo in Jugoslavijo. Ta mejna črta teče po sredini ozemlja, kjer je Rusija prvotno zarisala mejo na podlagi preiskav strokovnjakov. Na to je Byrnes pritrdil, da bo obravnaval sovjetski predlog.

Edina važna sprememba, ki jo je Molotov zahteval k francoskemu predlogu o sporazumu zaradi Trsta je ta, da bi pripustili Češkoslovaško k soodločanju na strani „Velikih štirih", ki naj bi bili v času desetletne internacionalizacije poroki za red mesta. Med tem časom pa bi Italija in Jugoslavija skupno upravljali Trst. Navzočnost Češkoslovaške bi pomenila za Rusijo ravnotežje. Nasprotno pa bi v slučaju različnega mišljenja Rusija stala sama napram Angliji in Združenim državam. Ker pa je Češkoslovaška že uradno izjavila, da bo podpirala jugoslovanske interese, bi se v nadzorstvenem svetu znašla avtomatično na strani Sovjetske zveze in bi preprečila, da bi ta zašla v manjšino.

ITALIJA ŽELI SPREGOVORITI BESEDO

Kakor je bilo objavljeno z uradne strani, je italijanski ministrski predsednik De Gasperi zaprosil svet zunanjih ministrov, da bi smel govoriti pred odločitvijo usode Trsta.

Atomski poizkus na Bikinih

Po uradni izjavi glavnega stana vice-admirala Blandya se je po eksploziji atomske bombe od skupno 73 ladij potopilo 5 tovornih ladij, prevrnil eden rušilec, a najmanj dvajset drugih ladij je bilo poškodovanih ali zažganih.

Med tem, ko je Blandy označil poizkus kot „popolni uspeh", izražajo poročila očividcev eksplozije, skoraj vsi gotovo razočaranje, ker je bilo v splošnem pričakovati, da bo ta igra napravila globlji vtis in bo učinek silnejši.

Profesor Alexandrov, ruski opazovalec pri poizkusu z atomsko bombo, je po eksploziji zmajal z rameni in dejal, kazoč na oblak dima: „Ni silno". To mnenje se strinja tudi z mnenji znanstvenikov in politikov iz Washingtona, ki so pričakovali „velikanski ogenj".

Armijski general Curtin Lamay, ki je poveljeval ameriškim zrakoplovom pri bombardiranju z atomsko bombo na Nagasaki in Hirochimo, je izjavil: „Bil sem zelo presenečen o majhnem učinku, ki sem ga mogel opaziti iz zraka in sem radoveden, kakšne rezultate so označile merilne naprave v zalivu. Mislim pa, da atomska bomba ni nobeno zadovoljivo orožje za napad na pomorske cilje.

Koze nepoškodovane

Ko so po eksploziji prihiteli v zaliv zapisnikarji, so koze, ki so jih v poskusni smoter privezali na krovih bojnih ladij, lepo, mirno žvečile svoje seno.

Poveljnik moštva pri preizkusih atomske bombe, vice-admiral Blandy je izjavil v radijskem nagovoru, da eksplozija poizkusne bombe ni bila tako silna, kakor japonski napad na Pearl Harbour in da je povzročila na ladjah pri Bikini Atollu znatno manj škode. Blandy je izjavil, da se je atomski oblak dvignil na okrog 10.000 m višine — to je približno polovica višine, na katero se je dvignil atomski oblak bombe, ki je bila odvržena na Nagasaki.

Še ena eksplozija

Še nerešena uganka je druga eksplozija. Opazovalci so začuli še eno močno detonacijo in zatrjujejo, da so videli še drug oblak. Znanstveniki si belijo glavo s sledečo teorijo: ali se je razdelil eksplozivni material bombe v dva dela, kar je moglo privesti do druge eksplozije? Neka druga bolj razumljiva teorija zastopa stališče, da so morda številni mikrofoni na opazovalnem prostoru prenašali odmev, kar se je slišalo kot ponovna eksplozija.

Volitve na Poljskem

Agencija Reuter javlja: Poljsko ljudsko glasovanje bo po izidih, ki so sedaj znani, najbrže pokazalo splošno zmago vlade. Predvsem so mesta z veliko večino glasovala za odstranitev senata. Med volitvami je prišlo le v poedinih krajih do spopadov, predvsem v vzhodni Poljski in tudi v nekaterih pokrajinah bivše Prusije. Inozemski dopisniki so med volitvami lahko prosto potovali, pri čemer niso mogli nikjer opaziti vpliva na volitve ali takozvane „železne zavese".

Kakor poročajo, je stavila vlada tri vprašanja o svoji politiki. Odstranitev senata, podržavljenje glavne industrije in odobritev nove zapadne meje Poljske. Varšavski volilci so odobrili odstranitev senata z 26.000 glasovi napram 9000, volilci v Lodžu so sprejeli predlog z 67.000 glasovi napram 10.000.

Do spopadov je prišlo v nekem kraju v bližini Stetina, kjer so vdrli oboroženi teroristi v volilni prostor in uničili žaro, medtem, ko sta bili v Alleinstein-u dve osebi ranjeni. Tudi v Šleziji je prišlo do manjših spopadov. Uradna poročila javljajo tudi z ukrajinskega področja požige volilnih listin.

Udeležba pri volitvah je znašala okrog 80% napram 65% pri zadnjih poljskih volitvah pred vojno.

Namestnik ministrskega predsednika in vodja poljske kmečke stranke Mikolajczik, je izjavil, da je prišlo pri volitvah do številnih nerednosti. V šestih volilnih okrožjih so posebno hudo prekršili volilna pravila, ker se je vršila volitev pri okrožnem volilnem uradu in ne v volilnem prostoru. Mikolajczik obdolžuje tudi tajno policijo sodelovanja z levičarji, vendar pa ne trdi, da je ona zapovedala nerednosti. Tajna policija je zaprla za štiri dni več kot tisoč članov kmečke stranke v področju okrog Poznan-a, kakor tudi funkcionarje stranke v področju Breslave. Po uradnih poročilih je prišlo do večine za dvozbornični sistem v šestnajstih volilnih okrajih, medtem, ko poročajo števila uradne komisije o večini za enozbornični sistem.

KARDELJEVA IZJAVA O TRŽAŠKEM VPRAŠANJU

Namestnik jugoslovanskega ministrskega predsednika, Edvard Kardelj ,je sporočil zunanjemu ministru Združenih držav Amerike, da Jugoslavija ne bo podpisala pogodbe, ki bi imela za osnovo načrt francoskega zunanjega ministra Bidaulta za mednarodno upravo Trsta in okolice. Dodal je, da tudi Molotovov pristavek ni sprejemljiv.

V teku dolgotrajnega pogovora z Byrnesom je stavil Kardelj predlog za sporazum, po katerem pripade Gorica Jugoslaviji.

Po tem razgovoru, je rekel Kardelj, da bi Jugoslavija bila mogoče pripravljena privoliti k mednarodni upravi Trsta in njegove bližnje okolice, če bi imela pri upravi tudi dovolj besede. Povdarila je, da mora doprinesti Jugoslavija velike žrtve, da omogoči Trstu, kot gospodarski enoti obstoj. Zato mora imeti Jugoslavija pri nadzorovanju mesta dalekosežen vpliv. Izjavil je, da dajeta oba načrta, tako Bidaultov kakor tudi Molotovov zastopniku Jugoslavije v upravnem svetu premalo avtoritete. Prisotnost „Velikih štirih" v svetu, ki nimajo nobenega zanimanja za Trst, bi vodila k razveljavljenju jugoslovanskega vpliva na upravni svet. Ob koncu pogovora je izjavil Kardelj ,da bo pristal na mednarodno upravo Trsta, če bodo našli poti in sredstva, ki bi varovala gospodarske in politične interese Jugoslavije v mednarodnem področju.

Ameriško letalstvo v Evropi

General Carl Spaatz, poveljnik ameriških zračnih sil, uresničuje načrt za okrepitev ameriškega letalstva v Evropi. Oporo nove letalske sile predstavlja 500 letečih veletrdnjav, ki so jih uporabljali v zadnjem obdobju vojne proti Japonski. Dvesto od teh letal so že poslali v Anglijo in 300 jih je na poti v Evropo. Za njihovo uporabo so pripravili štiri letališča v Angliji in v teku je priprava drugih štirih v Nemčiji. Prvo skupino lovskih letal P 80 (najhitrejša letala na reakcijski pogon, ki so jih zgradili proti koncu vojne)so že poslali v Evropo. Zdi se, da bo ob koncu poletja Spaatz zapustil poveljstvo ameriških zračnih sil. Skoraj gotovo ga bo nadomestil sedanji podpoveljnik letalskih sil ,general Ira C. Eaker.

Madžarski bodo vrnili zlato

V kratkem bodo poslale ameriške zasedbene oblasti v Nemčiji po zračni poti Madžarski 660.000 pfundov zlata, ki so ga našle v svojem zasedbenem pasu. Zlato pripada Madžarski narodni banki. Sporazum za to vrnitev zlata so dosegli pred kratkim v Washingtonu. Nadalje so zvišali ameriški kredit Madžarski od desetih milijonov na petnajst milijonov. Ta kredit naj služi za nakup prekomernega ameriškega vojaškega blaga.

Smrtne obsodbe na Madžarskem

Na smrt z ustrelitvijo so obsodili pet ministrov madžarske marijonetne vlade Sztojaja za časa nemške zasedbe. To so ministrski predsednik in zunanji minister Doeme Sztojaj, finančni minister Lajos Remeny-Schneller, minister za industrijo Lajos Szass, minister za trgovino Antal Kunder in namestnik ministrskega predsednika Jenoe Ratz.

Zanimivosti preteklega tedna

VELIKA BRITANIJA

Minister za prehrano John Strachey je v Spodnji zbornici objavil sklep vlade, po katerem bo dnevni obrok kruha za odrasle 255, za ročne delavce 425, za nameščenke in ročne delavke pa 310 gramov. Mladina med 11. in 18. letom bo dobivala 330 gramov, otroci od 5. do 11. leta starosti 225 g. mlajši pa 115, oziroma 55 gramov (otroci do enega leta).

Strachey je izjavil, da vlada ne bi mogla nadaljevati s svojim delom, če ne bi izvedla racioniranja kruha in bi tvegala, da bi bilo prebivalstvo brez kruha.

Vodja opozicije Churchill je kritiziral objavo vlade. Ko jo je označil kot „eno najslabših objav, ki jih je kdajkoli slišal v Spodnji zbornici v mirnem času", je dejal, da niso parlamentu predložili nikakih številk v opravičilo tega sklepa.

Britanska vlada je objavila „Belo knjigo", v kateri je navedeno število britanskih žrtev v zadnji svetovni vojni. V poročilo so vštete vse žrtve od začetka bojevanja, to je od 3. septembra 1939. pa do 14. avgusta 1945.

Med vojno je bilo ubitih 357.116 britanskih državljanov, od tega 264.443 vojakov in 60.595 civilistov, 30.248 pripadnikov trgovske mornarice in ribiških ladij, 1206 članov ozemeljske obrambe in 624 oseb, ki so pripadale ženski pomožni službi.

V vojno ujetništvo je prišlo 152.976 vojakov kopne vojske, 7401 pomorščakov in 13115 članov letalskega osebja.

Število ranjencev pri oboroženih silah je znašalo 277.077, pri civilnih pa 86182.

Ministrski predsednik Clement Attlee je sporočil v Spodnji zbornici, da so s kraljevim dovoljenjem odločili, da bo počenši od letos nedelja pred 11. novembrom spominski dan za obe svetovni vojni. Če bo prišla nedelja na 11. ali 12. november, bo praznovanje na ta dan in ne na kako nedeljo pred 11. novembrom. Letos bo praznovanje na nedeljo 10. novembra.

SOVJETSKA ZVEZA

Namestnik zunanjega ministra Sovjetske zveze Lozovski je priredil sprejem v čast delegatom izvršnega odbora svetovne sindikalne zveze, ki so v Moskvi, da sodelujejo na konferenci izvršnega odbora. Med drugimi osebnostmi se je udeležil sprejema tudi predsednik svetovne sindikalne zveze sir Walter Citrine.

V Moskvi so mnogo razpravljali o vesti, ki jo je dalo tisku ministrstvo za nadzorstvo države o nekaterih primerih podkupovanja in nedovoljene prisvojitve, ki so jih zagrešili funkcionarji tovarn, rudnikov in drugih podjetij. V šestih primerih, ki jih navaja poročilo ministrstva, gre za ravnatelje, ki so si prilastili denar, ki so jim ga nakazali za izplačilo nagrad najsposobnejšim delavcem. Več primerov so prijavili sodiščem, medtem ko so ostale kaznovali z globo do 9.000 rubljev in strogimi ukori.

Tajnik predsedstva Vrhovnega sovjeta Sovjetske zveze Bugharov je, ko je govoril o zakonu za razveljavljenje avtonomne sovjetske socialistične rebublike Čečenske in preureditev samouprave sovjetske socialistične krimske republike v eno področje, poudaril, da so se v teku vojne, ko so narodi Sovjetske zveze hrabro in častno branili čast in neodvisnost svoje domovine v boju proti nemškemu napadalcu, mnogi Čečeni in Tatari s Krima združili po vzpodbudi nemških agentov v prostovoljne formacije, ki so jih sestavili Nemci in se pridružili nemškim četam ter se bojevali proti Rdeči armadi. Držeč se nemških smernic so tvorili saboterske skupine in se borili za hrbtom Sovjetov.

Moskovska radijska postaja poroča, da je glavni tajnik svetovne sindikalne zveze Louis Saillanet izjavil, da se je odbor zveze odločil organizirati po vseh državah sveta masovne demonstracije proti Francovemu režimu v obdobju med 18. julijem in 15. avgustom.

Vrhovni svet SSSR je najprej v podrobnostih, nato pa v celoti soglasno sprejel predlog državnega proračuna RSFSR za leto 1946.

Vrhovni sovjet je nato odobril ukaz Prezidija Vrhovnega Sovjeta, s katerim sta Kosigin in Švernik razrešena svojih funkcij zaradi novih dolžnosti, na njuni mesti pa imenovana za predsednika ministrskega sveta RSFFSR Rodionov, za predsednika Prezidija Vrhovnega sovjeta RSFSR pa poslanec Vlasov.

Soglasno so odobrili tudi ukaze Prezidija Vrhovnega sovjeta RSFSR o preimenovanju Sovjeta ljudskih komisarjev RSFSR v ministrski svet in Sovjeta ljudskih komisarjev avtonomnih republik v svete ministrov avtonomnih republik, o ustanovitvi Zvezno republiškega ministrstva za kmetijstvo v ministrstvo za poljedelstvo in ministrstvo za živinorejo, o ustanovitvi zvezno-republiškega ministrstva za filmsko industrijo, o preimenovanju Krimske ASSR v krimsko oblast itd.

Ko je bil dnevni red izčrpan, je predsednik Vrhovnega sovjeta RSFSR poslanec Ždanov objavil, da je končano sedmo zasedanje Vrhovnega sovjeta RSFSR.

FRANCIJA

Novi francoski ministrski predsednik in zunanji minister sedanje francoske vlade Georges Bidault, je bil pred vojno gimnazijski profesor zgodovine in urednik katoliškega lista „L'Aube". Kot dober vzgojitelj je svaril mladino pred sanjavo puhloglavostjo. Svaril jo je: „Ako hočete postati veliki možje in velike žene, ne smete sanjati o Napoleonu in Jeanne d'Arc. Začeti morate s tem da svoje današnje naloge dobro opravite!" Bil je ljubitelj resnih razgovorov in ni maral veseljačenja. Zelo rad je bil v družbi nadarjenih dijakov. Ljubil je oster dovtip in šale.

Bidault združuje dve misli, ki se odražata v zgodovini Francije: misel križarskih vojsk in revolucije, v kolikor je imela slednja pozitivnih sadov. Bidault sodi, da je edini zdravi temelj politične morale krščanska vera, ki varuje človekovo dostojanstvo in ustvarja človekovo odgovornost za dejanja in najde tudi svoj politični izraz v načelih zapadne demokracije. V tem pojmovanju se je izražala njegova borba proti nacističnemu okupatorju. V tem pojmovanju se je zgražal nad monakovsko pogodbo iz leta 1938, v kateri je bilo zavrženo mednarodno evropsko pravo.

Iz tega pojmovanja je rasla tudi njegova vznešena križarska borba za rešitev evropske civilizacije.

Bidault je bil leta 1940 ujet od Nemcev, a je bil v decembru naslednjega leta z drugimi ujetniki vred izpuščen. V aprilu leta 1942 ga je dal Laval aretirati. Posrečilo se mu je pobegniti iz zapora in tako se je pridružil francoskemu uporniškemu gibanju. Končno je postal tudi njegov voditelj. V septembru 1944 je postal predsednik narodnega sveta uporniškega gibanja in zunanji minister. Kot tak je prejel predajo nemškega poveljnika v Parizu.

Vkljub splošnemu zadovoljstvu nad kompromisom, ki so ga v zadnjem trenutku dosegli med zastopniki KPF in ministrskim predsednikom Bidaultom, ta „druga izdaja vlade treh strank" ni našla splošnega navdušenja.

List „Fran-Tireur" piše, „da se je nova vlada ponovno vsidrala na pravilu nesposobnosti in nezmožnosti, ki je bilo značilno za režim treh strank."

„Figaro "pravi, da ima vlada sicer novega voditelja, a da so ostala pravila stara.

Organ Ljudskega republikanskega gibanja „L'Aube" piše, da je sporazum med Bidaultom in komunistično stranko o vprašanju plač vsebovan v pismu, ki ga je ministrski predsednik poslal komunistični stranki. V pismu se izjava, „da ukrepi, ki imajo namen zboljšati kupno moč delavskih plač in plač javnih nameščencev, ne smejo povišati izdatkov za sedanje plače in mezde za več kot 15%."

Kompromis v zadevi plač z ministrskim predsednikom je podpiral politični odbor stranke pod vodstvom Mauricea Thoreza in Jacquesa Duclosa proti pritiskom predstavnikov sindikalnega gibanja.

Nova francoska vlada je sestavljena iz 24 ministrov proti 22, ki jih je imela prejšnja vlada. Sedemnajst članov sedanje vlade je imelo svoje resore že v prejšnji vladi.

JUGOSLAVIJA

Pretekli teden se je mudil v Jugoslaviji predsednik albanske vlade, generalni polkovnik Enver Hodža, ki je prejel ob tej priliki odlikovanje „Narodnega Heroja". Razen tega je bilo odlikovanih več članov spremstva ministrskega predsednika z visokimi jugoslovanskimi odlikovanji.

Dne 26. junija je priredil maršal Tito slavnostno kosilo na čast albanski delegaciji. Pri napitnici je povdaril bratstvo jugoslovanskih narodov z albanskim.

Na članek, ki ga je ob obisku predsednika albanske vlade v Beogradu objavil sofijski list „Izorev", v katerem pravi, da bo Albanija priključena k Jugoslaviji, je izjavila agencija „Tanjug", da je pooblaščena zanikati to vest ,kot zlonamerno in tendenčno izmišljotino.

Po dvotedenskem bivanju v Jugoslaviji, je podal predsednik Rdečega križa in Rdečega polmeseca SSSR dr. Sergej Kolesnikov predstavnikom jugoslovanskega tiska izjavo, v kateri je povdaril nujnost izkoriščanja prirodnih činiteljev za razvoj zdravstvene službe.

Direktor „Tanjuga" je poslal predsedniku vlade FLRJ maršalu Titu vprašanje, kaj misli o pariški konferenci in izjavah italijanske vlade, ki pravi, da ne bo priznala pogodbe, ki bi bila neugodna za Italijo.

Na stavljeno vprašanje je dobil odgovor, v katerem pravi maršal Tito med drugim, da ga preseneča uporno stališče predstavnikov v Parizu, ki nimajo razumevanja za upravičene zahteve Jugoslavije.

„Izjavljam", pravi maršal Tito v svojem odgovoru, „da ne bomo pristali na prav nobeno polovično rešitev, ki bi bila v škodo Jugoslavije. Govori se lahko samo o tem, kako se bo dokončno rešil statut Trsta, toda tudi tukaj ne more biti govora o tem, da bi se Jugoslavija odrekla svojim suverenim pravicam glede uprave v tem mestu."

BOLGARIJA

Na duhovniškem kongresu, ki se je pričel 25. junija, je govoril tudi predsednik ministrskega sveta in minister za kmetijstvo Aleksander Obov. Pozdravil je kongres duhovnikov v imenu kmečke stranke. V svojem govoru je minister povdaril potrebo ločitve cerkve in države in da je dolžnost cerkve služiti narodu.

Na zasedanju Narodnega sobranja je minister za notranje zadeve Anton Jugov predlagal ukinitev podpore vsem uradnikom, ki so bili odpuščeni iz službe kot fašisti. Odpuščeni uradniki nimajo pravice do podpore, ki je določena za primer odpusta, poleg tega pa izgubijo tudi pravice do prispevkov, ki so jih plačali v posamezne fonde in zavarovalne sklade.

ŠVICA

Švicarska vlada je obvestila Združene narode, da ne more na svojem ozemlju dovoliti sestankov Varnostnega sveta ali odbora načelnikov generalnega štaba, ker bi mogli biti ukrepi, ki bi jih izdal Svet na švicarskih tleh, kršitev nevtralnosti Švice. Zaradi tega je zelo verjetno, da ne bodo nobene delavnosti Združenih narodov v Evropi osredotočili v Ženevi.

Čeprav so sklenili, da prevzame UNO s 1. avgustom vsa poslopja in imovino Društva narodov, še ni trenutno nobenega načrta o sestanku Varnostnega sveta v Evropi.

Vendar so opozorili Švico, da bi v primeru komplikacij v Evropi in če bi Svet in odbor načelnikov generalnega stana sklenil sestati se v bližini kraja zapletljaja, bila Švica najprikladnejši prostor za sedež in upravne posle te organizacije.

V New Yorku mislijo, da je švicarsko stališče eden izmed činiteljev, ki so nedavno spremenili načrte tajništva za organizacijo evropskega sedeža UNO.

ITALIJA

Italijanska in grška vlada sta sklenili obnoviti diplomatske odnošaje. Constantina Vatikiottyja ,svetovalca pri veleposlaništvu in delegata pri posvetovalnem odboru za Italijo, so imenovali za zastopnika grške vlade pri italijanski vladi.

Ministrski predsednik Alcide de Gasperi, je o pomenu obnove odnošajev z Grčijo omenil, da bodo vest o obnovi diplomatskih stikov gotovo vsi z zadovoljstvom sprejeli. Ta obnova pomeni konec žalostne dobe v odnošajih med obema narodoma. Nova Italija je že imela priliko odkloniti fašistično napadalno politiko do grške lastnine.

John Wraight o prehranjevalnem stanju v Avstriji

Na tiskovni konferenci, ki se je vršila na Dunaju pod predsedstvom generala Parminter, vodji avstrijske UNRRA misije, je podal zastopnik generalnega ravnatelja UNRRA-e, Mr. John Wraight svoje vtise o Avstriji. Mr. Wraight, katerega so poslali na Dunaj, ker je dunajski župan general Körner brzojavno zaprosil za nujno pomoč pri generalnemu ravnatelju UNRRA-e, je med drugim dejal :

„Gospodu La Guardia bom podal izčrpno poročilo o tem, kar sem videl in slišal, vendar sem moral ugotoviti, da ljudje popolnoma napačno pojmujejo delovanje organizacije UNRRA, česar ne morem opravičiti, kajti UNRRA je uvažala živila in druge dobrine v Avstrijo samo, da bi jih brezplačno izročila avstrijski vladi. Razdelitev leži izključno v rokah avstrijske vlade, ki je tudi edino odgovorna. Izkupiček iz prodaje tega blaga se dovaja avstrijski vladi in se na podlagi določb v pogodbi, ki je bila sklenjena med organizacijo UNRRA in Avstrijo, uporablja za nadaljne podpore in obnovitvena dela.

Zelo sem bil začuden, da so me vprašali, kje ostajajo živila od UNRRA-e. Od 1. aprila živi Avstrija od onih živil, katere je plačala UNRRA. Dne 17. maja je brigadir Parminter opozoril ljudi na to, da je v mesecih aprilu in maju UNRRA financielno nosila delež 78 odstotkov vseh za Avstrijo namenjenih živil. Kakor so oficielno izračunali, je Avstrija sama sedaj v stanju prispevati edinole 250 — 300 kalorij na osebo dnevno in avstrijsko gospodarstvo nikakor ni v stanju plačati kakršnegakoli uvoza živil.

Avstrijci naj bi po mojem mnenju stavili bolj primerno vprašanje: kaj pa Avstrija sama podvzame, da bi proizvajala več živil ali dobrin? Čimbolj Avstrijci pokažejo svojo voljo, pomagati sami sebi, tembolj bodo Združeni narodi pripravljeni prinašati žrtve in Avstriji pomagati.

Od začetka marca je postalo vse težje za UNRRA-o, preskrbeti tudi le gotov odstotek potrebnih dobrin. Vendar pa se ji je s pomočjo zavezniških vojaških oblasti posrečilo odvrniti največjo lakoto od Avstrije.

Čeprav so neokupirani Združeni narodi prispevali dvakrat zaporedoma vsak 1 odstotek svojega narodnega dohodka, ta vsota kljub temu še zdaleka ne zadostuje, da bi popravila škodo, ki je bila povzročena v šestih letih popolne vojne. Vsled tega je gotovo razumljivo, da se more prodajati z omejeno vsoto le najpotrebnejše blago.

Vsi razgovori, ki sem jih imel, so potrdili moje prejšnje vtise o resnosti prehranjevalnega stanja v Avstriji. Dejstvo, da se v prosti prodaji, skoraj ničesar ne more dobiti, pa je napravilo na mene posebno velik vtis. Ravno tako, kakor napori, da se ohrani natančen in učinkovit sistem racioniranja.

Odkrito upam, da se bo storilo vse, da se odstrani obstoječa črna borza in da se intenzivira setev, kakor tudi proizvodnja vseh domačih pridelkov, ki so na razpolago. Mislim, da bomo kljub vsem težkočam mogli zvišati podporo UNRRA-e Avstriji. Ne smemo pa prezreti dejstva, da je še mnogo dežel v Evropi in Aziji, ki so ravno tako potrebne in odvisne od pomoči UNRRA-e."

Novice iz Slovenije

Ljubljansko časopisje prinaša med drugim sledeče zanimivosti iz Slovenije:

Železarna v Štorah je šele te dni začela z delom, ki ji pripada v slovenski industriji. Zdaj je namreč steklo prvo železo iz obnovljene martinovke. Slovesni otvoritvi nove martinovke, so prisostvovali zastopniki vlade. Zadnje priprave so delavci pripravljali z veliko nestrpnostjo, ker so se bali, da niso pri obnavljanju napravili kake bistvene napake. Martinarji in valjarji so vse pripravili za prvi prebod; skozi katerega bo brizgnilo tekoče železo. Čim so to napravili, so videli, da so bila enoletna obnovitvena dela nagrajena z uspehom.

Prebivalci Zorenca v Beli Krajini so s prostovoljnim delom sami zgradili most čez reko Lahinjo, ki je bil med vojno porušen. Most je dolg 15 metrov in širok 3.50 metrov. Zgradili so ga iz lesa.

V soboto in nedeljo 15. in 16. junija so bile v Zagrebu izbirne tekme v orodni telovadbi za sestavo telovadne vrste, ki bo zastopala Jugoslavijo na I. Balkaniadi v Sofiji v dneh 8. in 9. julija 1946. Med moškimi je največ točk dosegel Vadnov Jože iz Ljubljane, med ženskami pa Pribošek Ančka iz Ljubljane.

Zakon o splošni državni kontroli je uvedel zvezne kontrolne komisije ljudskih republik in v okrožnih inspektoratih kontrolne organe s širokimi pooblastili, ki imajo nalogo podpirati organe državne uprave v tem, da izboljšajo in izpopolnijo svojo organizacijo, uporabljajo boljše delovne in poslovne metode in da nadzirajo delo ustanov in podjetij, ki morajo imeti pravilne odnose do državljanov.

Sadjarska in vinarska zadruga „Belsad" v Črnomlju je nedavno pričela graditi zadružno tovarno za predelavo sadja, izdelavo sadnih sokov, marmelade in sadnih konzerv. Tovarna bo za vso Belo Krajino velikega pomena, ker ji bo bistveno olajšala vnovčenje sadnega pridelka. Gradbene stroške bodo deloma krili z zadružnimi deleži, deloma s prostovoljnim in brezplačnim delom ter s posojilom. Stroje za predelavo sadja je dalo na razpolago ministrstvo za industrijo in rudarstvo vlade LRS.

Takoj po obnovitvi svojegadelovanja po končani vojni je pofovalno podjetje „Putnik" postalo s soudeležbo državnih ustanov na osnovni glavnici državno podjetje za promet potnikov in turistov. Zadal si je naloge, ki se bistveno razlikujejo od onih ki jih je imel v stari državi. Po pisanju „Slovenskega poročevalca" je „Putnik" postal ustanova, ki je resnično v službi ljudstva in ki se je lahko posluži vsak delovni človek.

Sv. Ciril in Metod — varujta slovenski rod

Že od nekdaj je bila med slovenskim narodom ukoreninjena lepa navada, da so zavedni možje in fantje prižigali pred godom sv. Cirila in Metoda po slovenskih gričih in najvišjih gorah kresove, simbole goreče ljubezni in neugasljive vere v ta dva slovanska apostola.

Kakor je Slovenski narod ves čas svojega boja na življenje in smrt veroval v zmago pravice in poštenosti, uporno in neupogljivo gledal v svetih bratih svoja vzvišena vzora ,tako tudi danes sproščen in s ponosom gleda v njiju, zaščitnika v borbi za pravice, ki jih mora bojevati.

Misel na sv. Cirila in Metoda je šla z narodom skozi vse strašne čase pravkar minule najtežje dobe našega narodnega življenja. In ta silna misel je bil tisti vzgon, ki je dal slovenskemu narodu moč in instinktivno vero v končno zmago.

Sveta brata Ciril in Metod sta tista zlata nit, ki se vleče skozi vso zgodovino, od 9. pa do današnjega 20. stoletja, nit, ki je povezovala preteklost s sedanjostjo in, ker je nesmrtna, tudi z bodočnostjo.

Kot začetnika slovanskega pisanega jezika bosta ostala za vedno temelj naši kulturi in tako pomagala ustvariti neminljive kulturne dobrine, s katerimi se je pridružila tudi slovenska kultura stopnji najbolj kulturnih narodov.

Njuna zgodovinska zasluga ne leži v glavnem, da sta prižgala luč Kristovega nauka, marveč, da sta širila ta nuk za razliko z nemškimi duhovniki brez tendence, brez svetohlinstva in hinavščine in brez slehernih politično-osvojevalnih namenov, in to v njihovem jeziku.

Bila sta pač politična in verska sila modra moža, ki sta narod razumela in ga, kar je najvažnejše, tudi ljubila. Tudi narod ju je vzljubil in ni čudo, da sta imela tolikšne uspehe.

Tujerodni duhovniki, predvsem Germani, so širili za takratne poganske Slovane čisto novo vero z mečem in ognjem. Ciril-Metod nista bila tako nasilna in vsiljiva. Njuno orožje je bila domača govorica, resnica in ljubezen do preprostega naroda, ki je v Kristovem nauku gledal predvsem zaščitnika svojih človeških in narodnih pravic.

Da je bilo širjenje krščanstva po nemških duhovnikih le gola pretveza in hinavščina, se vidi iz poznejšega strašnega preganjanja in tudi mučenja svetih bratov. Njima je bilo grdo izkoriščanje vere za uničevanje drugih narodov tuje, njuni politični modrosti in kulturni stopnji neznano.

Kocljevi dalekovidnosti se je zahvaliti, da je poklical ta dva učena in diplomatično šolana moža. V svojem težkem misijonskem delu nista nikdar in nikoli potrebovala zaščite orožja in težkih cerkvenih kazni. Nasprotno se Nemcem ni zdelo vredno in celo dostojno, da bi se priučili domači govorici in v njej oznanjali Kristusovo vero. Njim je bilo najvažnejše povdarjanje pokorščine do cerkvenih in posvetnih gospodarjev. Z zvijačami in tudi lažmi so skušali ovirati njuno apostolsko delo. Višek vse jeze in sovražnosti pa je bila obtožba, češ, da učita krivo vero. Sveta brata sta se morala napotiti v Rim k papežu, ki je bil le enostransko poučen o njunem nesebičnem delu. K sreči je papež spoznal njuno pravilno delo in dovolil slovansko bogoslužje. Na žalost je ob tej priliki sv. Ciril zatisnil svoje trudne oči, gotovo poln bridkosti in razočaranja in to v najlepših moških letih. Metod se je sam in pogumno vrnil med ljubljeni narod, da bi dosledno končal svoje veliko poslanstvo. Ni se ustrašil težav, ni premišljeval, odločno in neustrašeno se je po nekaj letih znova napotil v Rim. V svoji dalekovidnosti in neprimerni modrosti si je zamislil ustanoviti lastno nadškofijo, da bi se tako osamosvojil in postal neodvisen od nemških cerkvenih poglavarjev. Krona njegovega žilavega dela je bila uresničba njegovega in Kocljevega sna, papež ga je povzdignil v škofa in mu dovolil ustanoviti škofijo. Tako je lahko sam posvečeval domače duhovnike, ki so bili vzgojeni v njegovem duhu in v domačem narodnem jeziku.

Toda nemški škofje še niso mirovali. S premetenostjo so vjeli sv. Metoda, ga skoro oslepili in vrgli v ječo. Šele posredovanje poznejšega papeža Janeza VIII. ga je osvobodilo, njegove sovražnike pa zadela najhujša cerkvena kazen: izobčenje in odvzem donosnih cerkvenih služb.

Nemškim duhovnikom še ni bilo dovolj. Znova so oblatili že mučenika Metoda. Toda tudi tokrat je ostal Metod zmagovalec. Papež mu je dal sedaj pismo, ki je še danes ohranjeno in v katerem je bilo dovoljeno slovensko bogoslužje.

Strt, a ponosen na svoje rodovitno delo, je umrl veliki mož, svetnik in borec Metod. Morda se je njemu izpolnila želja, da leži v slovenski grudi, katero je tako ljubil, se zanjo boril in v njenem naročju izdihnil.

Neprecenljive so njegove zasluge in slovenski rod ga bo častil, dokler bo živel. Kakor sta se sveta brata vse svoje življenje borila, da bi se Kristov nauk oznanjal v domačem jeziku, tako so se morali bojevati tudi mnogi duhovniki na Koroškem. In čeprav razne glave še danes ne razumejo ali nočejo razumeti, da je to edino pametno in pravilno.

Zavedajmo se veličine Cirilovega in Metodovega poslanstva, naj bosta zopet vzora pravih narodnih duhovnikov, vsem Slovencem pa svetal vzor neustrašenosti in poguma, kadar bo še potrebna stanovitnost in neomajanost.

Naj ob kresovih zopet vzplapola tista pristna vera v večno poslanstvo slovanskih blagovestnikov, ki je bodrila že naše prednike da niso omagali v svoji pravični borbi za slovensko besedo in slovensko molitev v slovenski cerkvi.

Britanski parlamentarec (laburistični poslanec) v razgovoru s slovensko koroško mladino.

Atentat na Gandija

Britanski minister za Indijo je v soboto naznanil imenovanje začasne zaupne vlade v Indiji, dokler bodo potekala pogajanja s tamošnjimi strankami Dva izmed članov novega podkraljevega izvršnega sveta, ki so ga sestavili, bosta Indijca, in sicer sir

Dne 29. junija sta se poročila v Celovcu L/Cpl. J. Mansley, RAMC in Pavla Kaiser iz Jesenic (Jugoslavija).

Gurunath Bewoor in sir Acbar Hydari. Prvi bo prevzel ministrstvo trgovine ter vodstvo odnošajev s commonwealthom, drugi pa bo odgovoren za delovne sile v rudnikih. Maršal sir Claud Auchinleck, vrhovni poveljnik v Indiji, bo ostal v vladi še naprej kot vojaški svetovalec.

Člana britanske vladne misije lord Pethick Lawrence in sir Stafford Cripps sta v soboto odpotovala v Veliko Britanijo. Pred njima je odpotoval tudi tretji član A. V. Alexander.

Na progi od Bombaja proti Pooni so z velikimi kamni ustavili vlak, s katerim je potoval Mahatma Gandi. Lokomotiva je bila zaradi trčenja lažje poškodovana. Gandi je prispel v Poono s šesturno zamudo. Bombajski guverner je zaradi dogodka, ki se je pripetil ponoči, takoj odredil preiskavo.

V Londonu so objavili pismi o britanskih predlogih, ki sta jih izmenjala indijski podkralj in predsednik kongresne stranke Mailana Azad. Predsednik muslimanske zveze Jinnah je v soboto kritiziral odločitev indijskega podkralja in britanskega vladnega odposlanstva, češ da odlašajo s sestavo začasne vlade. Indijski podkralj je namreč poslal Jinnahu pismo, v katerem odgovarja na njegovo nujno zahtevo po sestavi začasne vlade in pravi da bi bilo boljše pogajanja za nekaj časa odložiti, ker ima vsakdo tudi še druge opravke.

Omejitev predpravic suverena v Bolgariji

Bolgarska obveščevalna agencija poroča, da je ministrski svet sprejel načrt za nadzorstvo in upravo vojske, ki med drugim odpravlja zdaj veljavni zakon, da je kralj vrhovni poveljnik vseh oboroženih sil v vojni in miru. Novi zakonski načrt določa, da ima nadzorstvo vlada.

V vojski ne bodo mogli služiti častniki, ki so vršili fašistično in protidemokratsko dejavnost. Na podlagi istega zakonskega načrta dobijo častniki za politično vzgojo, ki so jo uvedli z dekretom z dne 9. septembra 1944. iste pravice kakor drugi častniki bolgarske vojske.

V kraljestvu lutk

Spisal Fr. Bazilij

(Ponatis dovoljen samo s pristankom pisca)

5.

„He! Zakaj pa ne!" zamomlja dobri oča Teleban.

Pajaca zlezeta vsak v svojo skodelo, velikan pa dvigne ravnilo na ramena — vrtiljak je gotov. V naslednjem trenutku se že vrti, da je veselje gledati.

„To je pa res prijetna zabava!" vpije dvorni norček in teka okrog vrtiljaka.

„Ko se bosta naveličala pajaca, prideva pa jaz in Jurček na vrsto. Kajne, Jurček — Gleda okoli sebe ter išče med množico fanta v irhastih hlačkah in z zelenim klobukom, pa ga ne more nikakor izslediti.

„Sam Bog ve, kam jo je popihal. Pa nič!" se namrdne.

„Čemu sem pa jaz tu?" se oglasi dvorni kuhar. „Pojdi, norček, greva midva na vrtiljak! Glej, pajaca lezeta pravkar iz skodel."

„Kaj se ti meša v glavi? Saj bi s svojo težo vse vrvi potrgal. Ako pa že hočeš butniti s svojo butico ob zid, si izberi prvega ministra! Bosta vsaj obe strani enako obteženi. Jurčka hočem ali pa nič!" udari norček z nogo ob tla.

Toda Jurčka ni nikjer in odnikoder. Zato gre pritlikavec pod kraljev plašč kuhat jezo. —

Mi pa, dragi otroci, pustimo lutke, naj se zabavajo po svoji volji, in poglejmo rajši za Jurčkom!

Naš Jurček stoji ob lutkovni omari, daleč od pisane množice. Ne meni se niti za čarovnika niti za njegove pristaše, ki vise še vedno brez moči na nitkah. Tulijo nič več, pač pa le onemoglo godrnjajo.

Jurček gleda odprte predale, ki tvorijo desno stran omare. Polica za polico se vrsti, druga nad drugo, vsaka polna drobne ropotije.

„Hentaj! Kje je vendar?" govori fant sam s seboj in si zamišljeno grize nohte.

Le kaj išče? Med šaro menda ne utegne biti nič posebnega. Če ga ugleda dvorni norček, ga gotovo vpraša, ali išče počen lonec svoje mame. „Da! Juho bom skuhal iz tvoje neumne buče!" bi jezljivo odgovoril Jurček in ga spodil. A na srečo ga nihče ne moti pri vnetem razmišljanju.

„V prvem predalu sta kup obleke in zabojček, po vsej verjetnosti napolnjen tudi z oblekcami. Tu torej ne bo nič. V zgornjem so zvezki z lutkovnimi igricami in kupica pokvarjenih stolčkov, mizic in klopic. V srednjih treh predalih pa je vse polno pohištva, orodja in različnih drugih predmetov za lutkovni oder. Tu bom moral iskati . . ." misli polglasno Jurček, nato pa skoči po stopnišču do prvega predala.

Pleza kakor za stavo. Samo nekaj krepkih prijemov, pa je že med kupom vsakovrstnega pohištva in raznih manjših predmetov.

„Hej! Kako neki naj se tu človek znajde!" godrnja.

Sprva ne ve, kje naj začne. Stopica sem ter tja, potem pa skoči kar k prvi omari odpirat predalčke. Jezno jih zapira, ker je vsak prazen.

Presneti fant! Še zdaj nam ni povedal, kaj prav za prav išče.

Jurček odpre skrinjo, jo premakne, pomeče stolčke in klopce na desno in na levo, toda obraz se mu še vedno ne razjasni. Ko premeče še kup orodja, udari jezno z nogo ob tla.

„Grem pa še više!" zagode, stopi na rob predala in zopet pleza. Kmalu je v „drugem nadstropju".

Kar prestraši se ko zaide v silno šaro. Vzlic temu se spravi na delo. Prestavi omaro s knjigami, prevrne čevljarsko mizico in naleti na kup prekrasnih kraljevskih kron. A blesk zlata ga ne mika in ne moti. Še zmeni se ne za zaklad, ležeč med zavrženo ropotijo. Preskoči ga, hip zatem pa vzklikne ves vesel in se skloni.

„Vendar sem te našel!" zakliče in pograbi čarovnikovo čudodelno palico.

Aha, Jurček! Zdaj nam je pa jasna tvoja pot med šaro. Spomnil si se še čarovne palice in šel ponjo. — Kajne otroci, naš paglavček ni neumen!

Jurčku se kar oči leskečejo, ko drži v rokah čarovno palico. Velika ni; videti je kakor kraljevo žezlo. Lepo pisana je, na koncu pa ima drobno zlato krogljico. Kdo bi si mislil, da more izpolniti ta palica sleherno, četudi neverjetno čudno človeško željo.

„Glej ga spaka!" zabrunda Jurček in se znova pripogne. Na novo palico, na las podobno čudodelni, naleti ter jo začuden pobere. „Zdaj pa vedi, katera je prava!"

Natančno pregleda obedve, a ne more in ne more ugotoviti razlike.

„Ne bo šlo drugače, kakor poskusiti bo treba in se prepričati, katera obeh premore čudodelno moč." Tako modruje Jurček, naposled pa sklene, eno odložiti, z eno pa napraviti po zraku tri kroge. S palico zna že tako ravnati, saj je nastopal v neki igrici kot čarovnikov pomočnik. Zato izgovori skrivnostne besede:

Palica, pomagaj mi
in izpolni željo mojo
preden bom naštel do tri..."

Šteje do tri, vmes pa si želi velik kos sladke potice . . .

Nekaj časa čaka, ko pa potice le od nikoder ni in ni, trešči palico ob tla.

„Ta že ni prava, ker mi ne more pričarati niti ene rozine, kaj šele kos kotice", se zasmeje „čarovnik" Jurček in zgrabi drugo palico. Kakor z ono napravi tudi s to tri kroge govori skrivnostne besede in misli na kos dišeče potice. In glej čuda! Ne našteje še do tri, že drži potico v roki.

„Mmmm . . ." se oblizne in jo jame takoj kosoma nositi v usta. „Živio, čarovna palica! Take potice nisem še nikdar jedel."

Ko si napolni lačni želodček, spravi pravo palico — čarodejko v rokav, ono brez čudežne moči pa zopet pobere s tal.

„Spotoma hočem čarovniku zbuditi skomine. Ha, ha, ha!" se zasmeje, stopi do roba predala in spleza srečno na dno omare. Tam se moško razkorači pred čarovnikom Zlotvorom ter vrže pred njegove noge nepravo čudodelno palico.

„Tu imaš svojo čarovno moč, pa se reši, če moreš!" Ko to zakliče, jo jadrno odkuri. Tesno mu je pri srcu čeprav ve, da mu Zlotvor ne more storiti nič žalega.

„Gorje ti, gorje! . . ." zagrozi čarovnik, vraga z zmajem pa zopet strašno zavriščita. — — —

Jurček se ustavi šele pod stopniščem, kjer sreča pajaca, namenjena ravno v omaro.

„Kam pa, kam?" ju vpraša.

„Po pohištvo in orodje", odgovorita. „Pravkar smo pospravili oder in uredili prostor za kraljevo pal[illegible]."

(Dalje prihodnjič)

Cvetje in klasje

Matej Resnica išče ljubezen

Star je bil že Matej Resnica in v grapi je imel razvegano bajto. Na samoti je živel in čakal na smrt. Pa kakor da bi bila njegova bajta preveč skrita, smrt je kosila po vasi in po deželi, a v grapo ni zašla.

Matej Resnica je napol oslepel in oglušil, noge so se mu tresle, roke so bile brez moči, a smrti ni bilo. Po vsej bajti je dišala trohnoba, a Mateja se ni prijela.

Revež je bil Matej, ljudem in občini v napotje. Umirali so mladi, Resnica je živel. Jezili so se ljudje nad starcem in z jezo so mu porivali star kruh, ki je bil namenjen za pomijek.

Nič se ni pritoževal Matej. Zahvalil se je za kruh in trdo besedo in še vsak teden enkrat vrnil v bajto. Zima je bila pred vrati in treba je bilo to in ono shraniti.

Trpel je Matej Resnica, zakaj na lepem je sedla v njegovo srce želja, da poišče ljubezen. Nekje vendar mora biti, za gorami nekje, kjer sonce vzhaja.

Koj na pomlad je Matej zaklenil svojo bajto, pregledal, če so okna zaprta, še enkrat pokljukal, potlej pa zavil v gozd. Ni hotel skozi domačo vas, zakaj ljubezen v njej bi lahko iskal s svetilko pri belem dnevu in bi je ne našel. Ključar Volbenk pridiguje sicer o njej vsakemu beraču, ki potrka na vrata, toda bajtarja Jerneja je obral za poslednjo njivo.

Matej Resnica nosi v torbi sveto pismo. Pri sv. Janezu ima vtaknjeno podobico. Tam se govori o ljubezni, da se človeku topi srce. A Matej ve, da po branju nikdar ne sme iz bajte. Pregrdi so ljudje. Vsaj dan mora počakati. Morda se čez noč srca spremenijo.

Do tega dne Matej ni dočakal spremembe. Ljudje naprej žive dvojno življenje. Enega zase, enega za druge. Zase mažejo kruh z medom, Mateju porivajo trdega in plesnivega.

Vse drugače je zapisano v knjigi, ki jo nosi Matej seboj v torbi. Natančno je zapisano in Matej ve, da ne more biti drugače.

Vroč je dan in vroča je pot. Užejala je Mateja Resnico, užejala in izmučila. Naravnost v prvo hišo zavije. Mogočno je poslopje, obširni so hlevi in pred hišo je kamenita klop.

Morda je tod ljubezen? je mehko obšlo Mateja. „Iz ljubezni, samo iz ljubezni more rasti sreča."

Čez prag stopi Matej in koj ga obide groza. Mrzle so stene in prazno je vse naokoli.

„Za vbogajme bi prosil, pri ljubezni, ki jo iščem."

Trese se glas Mateju in trese se roka, ki prosi za miloščino.

„Preveč vas je, da bi vsakemu dajal. Delati je treba, duša, delati."

Mogočen je gospodar, mogočne so besede. Pred Mateja padejo kakor grom.

„Mislil sem, da ste srečni iz ljubezni, da je res vse tisto, kar stoji zapisano v tejle knjigi."

Pri podobici vtakne Matej prst v knjigo in na glas bere.

Potlej knjigo zapre in se z rdečkastimi očmi zazre v gospodarja.

„Starec neumni, v farovž pojdi, če si pridigar. Morda ti gospod naložijo, da boš komaj s konjem odpeljal. Poglej ga zlomka. Še učil bi me rad."

Nič ne reče Matej, samo obrne se in odide čez prag. Za njim gre gospodarjev smeh, kakor smeh Judeža Izdajalca, ki je izdal ljubezen za trideset srebrnikov. Tudi to je zapisano v knjigi.

Tomaž stoji na griču in koj zraven je cerkev. Dva stolpa ima, z rdečo streho je prekrita.

Počasi stopa Matej v hrib. Sapa je težka in noge so trde v sklepih, kakor da so izrezane iz bukove grče.

Prijazno tole poslopje. Na oknih rože in sonce, za zavesami skrivnostna tišina.

Kakor v cerkvi po nauku, ko se kadilo še ni popolnoma izvonjalo.

Toplo je Mateju pri srcu. Na široko bodo gospod odprli vrata in roko.

„Si prišel, Matej? Čakal sem te, romarja božjega. Do danes sem te čakal. Ljubezni iščeš, glej, in tako pozno si se spomnil name."

Tako govori Mateju neznani glas, ko stopi v vežo. Svete podobe so na steni. Boštjan privezan h kolu ,sveti Vid se muči v kotlu vrelega olja nad katerim plava angel s palmovo vejico.

Križa se Matej Resnica, križa in klanja in srce mu je čudovito mirno in zadovoljno. Tu diha ljubezen, tla so pomita in povsod diši svetost kakor vonjivo olje.

Župnik pridejo po stopnicah. Resni so kakor v drugi svet zagledani.

Lepo pozdravi Matej in se globoko prikloni. Nič ne reko gospod, z roko sežejo v žep in mu dado krono.

Gleda Matej. Krona je mrzla na roki, kakor da je bila do teme na ledu.

„Gospod župnik, ljubezni iščem, kakor je zapisana v tej knjigi. Natančno je zapisana in nič ograjena, zakaj po pismu smo vsi bratje in brat bratu ne postavlja meje, ne pregraje.

Ostro pogledajo župnik, ko Matej vleče knjigo iz torbe.

„Pošten berač ste, vidim. Bog z vami in dosti naberite. Naj vsak da krono, bogati boste postali. Ljubiti se moramo, duša krščanska in drug drugemu pomagati. Tako piše v knjigi, ki jo znam na pamet od prve do zadnje strani. Zbogom, prijatelj, in srečno hodite."

Ne more razumeti Matej, toda župnik že odhajajo v sobo.

„Pozna besede in pismo, toda ljubezni ne pozna."

Grenko obide Mateja in naravnost v cerkev zavije.

V klop sede in odpre knjigo. Morda je napak bral, slabo vidi in težko razume. Učeni so gospod in več vedo.

Toda natančne so besede, prav iz srca teko Mateju.

Na obe koleni poklekne Matej, krono spusti v puščico in odide.

Truden se ni ustavil. Spal je po šupah in kozolcih. Morda so tam daleč drugi ljudje.

Tretji dan na večer pride v mesto. Hiše dolge kakor pol vasi, ceste široke in ob njih gore luči.

„Tu bo nemara ljubezen. Lepe so hiše in ljudje oblečeni kakor je treba."

Prvega gospoda ustavi Matej. Še ne zmeni se gospod, naravnost čez cesto odide in še nazaj ne pogleda.

Na klopi je moral to noč spati Matej. Mrzlo je bilo in treslo ga je do jutra.

Ob dnevu se je vzdignil in odšel na cesto. Pet dinarjev je naprosil do poldne, samo za kruh in skodelico čaja.

„Tudi tu ni ljubezni", je bridko obšlo Mateja. „Tudi tu imajo dvojno življenje, dvojen obraz."

Naprej gre Matej, ceste ni ne konca ne kraja. Našel je Pravico, trdo kakor kamen, brez srca in brez čustva, našel je Resnico, ostro kakor bodalo, toda ljubezni ni našel.

Utrudil se je Matej. Večer je bil, ko se je privlekel do križpotja. Križ s prijazno streho je stal na desni. Na vse konce, kamor je pogledal, sama polja.

Stoji Matej in gleda. Nebo je rdečkasto, vijoličast je gozd. Matej sede pod križ, vzame knjigo in bere. Vetrič mu obrača liste.

Ko prebere poglavje, dene knjigo v torbo.

„Domov grem, da umrem. Ni ljubezni v svetu in ljudeh. Poznajo ljudje besede, toda od ljubezni so daleč ,kakor jaz od sonca in sreče. O bratstvu govore, pa se sovražijo. Srečo si zidajo na krivico in solze ter hvalijo Boga za srečno zvezdo, pod katero so se rodili."

Na glas govori Matej in veter odnaša njegove besede v polje.

V noči se Matej dvigne. Ni človeka na cesti, le zvezde so na nebu in mesec. Ne gre skoz vas Matej Resnica, po bližnjicah hodi, čez brvi in čez gozd.

V jutru se mu pridruži pes. Matej mu da kos trdega kruha in pes gre za njim. Samo za njim. Zareži na trdo besedo, z repom mahlja na prijazno. V smrček liže ob Mateju in je njegov kruh.

Vesel je Matej, ko spet vidi svojo bajto. Okna so še zaprta, vrata zapahnjena. Na mizo položi knjigo, zakuri peč in sede k mizi.

Pes sedi sredi sobice na zadnjih nogah.

„Samo ti si prišel z menoj. Iskal sem ljubezni in je nisem našel. Krone sem dobival in trd kruh, osorne besede in nauke za na pot."

Pri belem dnevu nažge Matej luč, privije stenj, da plamen plapola in odpre knjigo.

„Tako je zapisano in nič drugače. Če vse luči prižgem, če pridejo učenjaki in modrijani, tako morajo brati kakor jaz."

Knjigo zapre Matija Resnica, poljubi raztrgane platnice ,potlej stopi k psu in ga gladi po glavi.

In do noči veka Matej, veka in pes ga gleda, kakor da ga razume.

Samo pes, ki ni imel ne doma, ne gospodarja, ne kruha in ne prijazne besede.

Pred žetvijo

Na polju naš kruhek zori —
pšenica, najlepša cvetica,
škrjanček pa juterno pesem žgoli.

V pšenici na gnezdu pa ptička čepi,
ustvarja si zarod in šteje do pet:
samo še do srede, pa pridejo žet...

Do žetve je komaj le pet še pedi...
Nad poljem dobrotno smehlja se nebo
in cvetje na klasju preliva v zlato.

Limbarski

SLIKE IZZA ČRNIH DNI

Župnik Matevž je končal nedeljsko pridigo. Po molitvi je še obstal na prižnici in ljudje so vedeli, da jim hoče še nekaj povedati. Dolgo je ostal tako in ni vedel, kako bi naj začel.

„Dragi moji farani!" Glas se mu je tresel in zopet je za hip umolknil, „dobil sem nalog, na podlagi katerega bo v doglednem času tudi v cerkvi prepovedana slovenska molitev in slovensko petje. Dragi verniki, prihajajte radi in v obilem številu v to vašo cerkev, saj smete še častiti Boga v jeziku ki ga znate. Pridite vi, očetje in matere, skupno hočemo potožiti naše težave Gospodu, ki je pravičen in usmiljen, pridi pa tudi ti mladina, v molitvah, ki smo se jih učili v cerkvi in v šoli, bodemo skupno počastili našega Zveličarja. Ko pa bo v tej hiši božji morala utihniti naša beseda, prihajajte tudi tedaj, Bog bo slišal in uslišal tudi vašo tiho molitev."

Župniku je zastajala beseda in le napol glasno je končal svoj govor. Grobna tišina je zavladala v cerkvi, vseh oči so bile uprte vanj, iz njegovih oči je odsevala žalost in strah...

Dvaindvajset let že službuje župnik Matevž na tej fari. Spoštujejo in cenijo ga njegovi župljani, kakor tudi on čuti in deli z njimi veselje in žalost. Videl je, kako kruto krivico hočejo napraviti temu dobremu ljudstvu s tem, da ne bo smelo Boga moliti in tudi ne poslušati božje besede v svoji materini govorici, videl pa je tudi, najbolj on, posledice in zato se je bal prihodnjosti.

Prekmalu je prišel čas, ki so ga s strahom pričakovali tako župnik, kakor farani. Pri nedeljski božji službi, po evangeliju, je prebral berilo in oznanila, prvič v tujem jeziku, priključil je kratek govor, čeravno je vedel, da jih ni morda pet tukaj v cerkvi, ki ga bodo razumeli, vedel pa je tudi, da se bodo našli tudi taki, ki ga bodo nadzorovali, in če bi pridigo opustil, tudi toževali češ: postav ne izpolnjuje, nasprotnik je.

Videl je župnik prvi hip v očeh poslušalcev začudenje, nato pa so se povesile glave globoko na prsi. Postarne ženice v klopeh so polglasno molile, oči pa so jim bile vlažne od zadržanih solz...

„Kje so danes tisti, ki so se toliko trudili, da spravijo našo besedo čimprej tudi iz cerkve?" je pomislil župnik. „Ljudstvo so oropali tudi te tolažbe, ki jo je iskalo in našlo v teh groznih časih v božji besedi, sami pa je ne iščejo in ne potrebujejo, tudi sedaj ne."

Župnik je končal. Pokleknil je in molil. Tedaj se je zgodilo in on sam ne bi mogel pozneje povedati, kako je to prišlo. Jasno je odmeval po cerkvi njegov glas: „Molimo za rajne farane, oče naš..."

Množica je prvi hip pritajeno zaihtela, nato pa, skoro kot enoglasno molila za župnikom: „Daj nam danes naš vsakdanji kruh..."

„Molimo za naše duševne in telesne potrebe ,oče naš..." Vsa cerkev je molila, pobožno in goreče, bila je to molitev trpečih in zatiranih, krik po usmiljenju in pravici.

Nedolgo za tem se je en delavnik po službi božji župnik še mudil v cerkvi, ko je pristopil cerkvenik in mu povedal, da ga pričakujejo neki gospodje.

„Reci jim, da takoj pridem." Pokleknil je pred oltar in se priporočil Bogu. Zle slutnje so ga navdajale, vendar je ostal čisto miren. Takoj ko je stopil iz cerkve, je zagledal dva civilista, ki sta očividno čakala nanj, tretji v uniformi se je sprehajal pred župniščem, kjer je stal tudi avto. Moža v civilu sta pristopila in se predstavila: „Tajna državna policija", torej zloglasni „Gestapo".

„Gospod župnik", je spregovoril starejši ironično, ter obenem oblastno, „z nami morate, zaradi nekih informacij vas potrebujejo."

Župnik je ostal miren, ni si bil svest kake krivde, vendar je vedel, da to ne igra velike vloge, če je bil kdo „nepotreben", ali „nezaželjen", se ni veliko spraševalo, je li nedolžen ali ne. Dogodek zadnjič v cerkvi, ko je kljub prepovedi slovensko molil, mu je prišel na misel, vendar ni mogel verjeti, da bi se bil nahajal takrat vmes izdajalec.

„Gospod, Tvoja volja naj se zgodi, Ti veš, da nisem imel nobenih zlih namenov."

„Ako imate še kaj za urediti, opravite hitro, potem gremo", je zapovedujoče silil gestapovec.

„Zajtrkoval še nisem, tešč sem še."

„Torej hitro, ne moremo po nepotrebnem izgubljati časa."

Da bi pač zamudili vsega, koliko gorja bi izostalo, je prešinilo župnika, ko je odhajal.

Med glasnim pogovorom in smehom, sta se začela policista sprehajati pred župniščem, medtem, ko je oni v uniformi prevzel vlogo varuha.

„Ali naj vzamem kaj perila s seboj?" je vprašal župnik. Policist je skomignil z rameni, z roko pa je napravil gesto češ: ni potrebno.

„Tedaj sem pripravljen, lahko gremo."

Ko je vozil avto skozi vas, so vaščani prestrašeni gledali za njim in ugibali, kam peljejo gospoda. Pred ovinkom se je župnik še enkrat ozrl nazaj, na cerkev in vas. „Z Bogom", je rekel polglasno in solze so mu priplavale v oči, kot v slutnji, da ju ne vidi nikoli več...

Nagloma se je razširila po celi fari vest: župnika so odpeljali. Kam in zakaj? A nihče ni vedel odgovora. Da bi ga zaprli, njihovega dobrega župnika, tega nihče ne bi mogel verjeti. Polastila se je ljudi žalost, vendar so se tolažili, da se kmalu vrne. A ni se vrnil, ne prve dni in tudi pozneje ne. Župnijo je prevzel v sooskrbo sosednji župnik, a od gospoda Matevža pa ni bilo nobenega glasu.

Poteklo je po teh zadnjih dogodkih skoraj pet mesecev, tedaj je prejel Rutnik, ki je bil cerkveni ključar, dopisnico sledeče vsebine: „Pozdravljam vse drage farane, molite zame, tudi jaz bom prosil pri Bogu za Vas. Vaš župnik."

„Tako čudno piše, kakor bi slutil svojo smrt", je pomislil Rutnik, povedal je željo župnikovo faranom in molili so dobri ljudje za njegovo zdravje in skorajšno vrnitev..

Med tem časom je bil nastavljen na župnijo novi župnik, bil je prijazen, pobožen gospod, vendar tujec, ki ni razumel ljudstva in ljudstvo ne njega. Ko se je sprehajal po okolici, je včasih kakšen domačin stopil v stran in se ognil srečanju: „Če začne govoriti, saj se ne moreva sporazumeti, sitno je..."

Potekal je ravno osmi mesec, odkar so odpeljali župnika, ko je dospela nekega dne novica, ki je grozno pretresla vso faro: Župnik Matevž je „za pljučnico umrl" v taborišču Dachau, poslali so njegov pepel, ki bo na domačem pokopališču položen k večnemu počitku.

Zaplakal je tedaj osamljeni zvonček v lini in zaplakala je cela fara, župnika, njihovega župnika, ki so ga ljubili kakor očeta, ne bo več... Globoka žalost se je naselila po vseh domovih..

Čez nekaj dni se je vršilo pogrebno opravilo. Novi župnik je govoril svojemu sobratu v slovo, v lepih besedah je naslikal življenje in delovanje ranjkega, pa med množico jih je bilo le malo, ki so ga razumeli. Ko je končal, je pristopil cerkveni ključar Rutnik in glasno, da so ga slišali vsi, je začel moliti: „Molimo za našega rajnega župnika"... In bilo je, kakor takrat v cerkvi, zaihtela je množica v bridki bolesti, v goreči molitvi je prosila Boga za svojega, mučeniško umrlega župnika...

Š—. Miha

Iz drobnega sveta

Kako malo se zavedamo lepote in čudovitih pojavov v naravi! Dan za dnem hodimo mimo njih, ne da bi jih opazili. Vidimo pajka, ko prede pajčevinasto mrežo, pa ne vemo, da je najtanjša pajčevina sestavljena iz 4000 nitk. Vidimo metulja, ki leta od cvetice do cvetice, pa ne vemo, da je na posameznih krilih metulja 100.000 luskinic. Morda smo že gledali sviloprejko, a nismo vedeli, da je njena ličinka pokrita s 400.000 luskinicami. Ako bi te luskinice pogledali skozi povečevalno steklo, bi videli, kako so čudovito lepe in popolne.

Balkan v ospredju mednarodnih pogajanj

Na Balkanu se kuha! — smo čuli včasih iz ust starih, izkušenih ljudi. Pomenilo je to, kot da bi rekli: Barometer pada! in smo se ozrli proti nebu, kjer so se grozeče zgromadili oblaki ter obetali hudo uro.

Vključimo radio ali vzemimo v roke katerikoli časnik. Na mednarodnih konferencah, ki že več kot eno leto obračajo na sebe pozornost vsega od poslednje vojne izmučenega in po miru hrepenečega človeétva, se rešujejo pomembna vprašanja. In med najtežjimi je vprašanje državnopravne in gospodarske ureditve Balkana.

Kaj je na tem Balkanu, da so ravno z njegovim imenom tako nerazdruženo povezani najbolj usodni dnevi človeške zgodovine? Od raznih problemov, ki bi se morali s tem v zvezi omeniti v svrho popolnega razumevanja, bomo za danes dali samo kratek prikaz gospodarskega sestava Balkana.

V najožjem pomenu besede označujemo za Balkan pogorje, ki se vleče od jugoslovenske meje proti notranjosti bolgarske države v smeri od zahoda proti vzhodu. V širšem pomenu besede razumemo pod Balkanom balkanski polotok, oziroma v političnem besednjaku, skupino državnih tvorb, ki se na tem polotoku nahajajo. V najnovejšem času se često vključuje v ta pojem še niz držav, ki leže sicer izven zemljepisnega območja balkanskega polotoka, a po vsem svojem sestavu nekako težijo k temu prostoru. To so Rumunija, Madžarska in morda tudi Češkoslovaška. Nacistični gospodarski nauk je za ta del evropske celine postavil naziv „jugovzhodna Evropa". Pri tem se je često povdarjala povezanost Avstrije z državami jugovzhodne Evrope, pri čemer so nacisti Dunaj nazivali „vrata do jugovzhodne Evrope" in Donavo „srčno žilo" tega prostora, ki jo v njenem srednjem in doljnjem toku mora obvladati oni, ki hoče vladati nad tem prostorom.

A ne šele v poslednjih treh desetletjih, temveč že v davni zgodovinski preteklosti je ta prostor predstavljal neko medsebojno povezanost. Kljub svoji obilni etniški in politični razcepljenosti, predstavlja vendar, gledano z gospodarskega in političnega gledišča, toliko skupnih potez, da nam je popolnoma razumljivo, če je v toku zgodovine prišlo v tem prostoru do oblikovanja državnih tvorb, ki so se razprostirale preko njegovega večjega dela ,kot n. pr. bivša avstro-ogrska monarhija; ali pa je prišlo do izraza v načrtih velikih državnikov, ki so ta prostor hoteli združiti v eno državnopravno celino, o čemer se je posebno mnogo govorilo po prvi svetovni vojni („podonavska federacija", „podonavska carinska unija" itd.). Zato nas ne sme čuditi, ako čitamo v časopisih, da ima Sovjetska zveza v načrtu ustanovitev podonavske federacije, katere stebri bi bila Jugoslavija na jugu in Češkoslovaška na severu. Iste zamisli se morejo opažati tudi v načrtih diplomatov zapadnih velesil. Vse pa gredo za tem, da bi na tem področju ustvarile neki modus vivendi (način življenja) za vse na tem prostoru živeče številne narode, kar ne bi bilo posebno težko, če bi se izkoristile izvanredne gospodarske možnosti, ki jih skriva v sebi ta del evropske celine.

Vključujoč Grčijo in Albanijo obsega Balkan v modernem pomenu besede preko 900.000 km² z nekako 60 milijoni prebivalcev. To je skoro 8 odstotkov celotne evropske površine in 12 odst. prebivalstva Evrope. Gostota naseljenosti znaša 60—70 prebivalcev na km². V vseh državah je velika večina prebivalstva zaposlena s poljedelstvom. Tako v Madžarski 60.2%, Rumuniji 72.5%, Bolgariji 81%, Jugoslaviji 74%, Albaniji 89%, Grčiji 54%. V vseh državah prevladujejo maloposestniški poljedelski obrati s povprečno 5—10 hektarji zemlje. Obdelovanje zemlje je, z edino izjemo v Madžarski, močno ekstenzivno. Industrija je šele v povojih. In ta obstoja pretežno v predelovanju poljedelskih proizvodov. Življenski standard prebivalstva je skoro povsod isti. Slični običaji, slično gledanje na svet. Gospodarski sestav posameznih držav v tem prostoru kaže kljub etniškim in političnim razlikam mnogo skupnih potez, ki dajo vtis o povezanosti in skupnosti tega dela evropske celine.

Posebno zanimiv je ta prostor z ozirom na gospodarske možnosti in neizčrpna bogastva, ki jih skriva tamkajšnja zemlja. Vsaka od imenovanih držav je bila pred pričetkom druge svetovne vojne izvoznik poljedelskih proizvodov. Pšenica, koruza, riž, tobak, sadje, vino, industrijske rastline, živalski produkti so donašali vsako leto milijarde v državne blagajne. Trgovinska bilanca večine teh držav je bila aktivna. Še večjega pomena za vse gospodarske interesente v tem delu Evrope so pa neverjetno bogati prirodni zakladi, ki leže, večinoma še neizkoriščeni v prastarih pogorjih tega prostora. Med na svetovnem tržišču najbolj zaželjene rudarske surovine moramo v prvi vrsti imenovati nafto, ki jo samo Rumunija pridobiva letno 7149 ton in stoji na tem področju za Sovjetsko zvezo na drugem mestu v Evropi. Poleg nafte razpolaga Rumunija z velikimi solnimi rudniki. V Sedmograški ima velika nahajališča železne rude in v rumunskem delu Banata obilo črnega premoga. Posebno važna pa je Rumunija tudi kot producent zlata. Bolgarija je sicer siromašnejša kar se tiče prirodnih bogastev. Vendar razpolaga z izdatnimi rudniki črnega in rjavega premoga. Grčija ima obilno železne in svinčene rude in poleg tega bogata nahajališča marmorja. Tudi Madžarska ima večje število rudnikov železa, črnega in rjavega premoga. Posebno bogata na prirodnih bogastvih pa je Jugoslavija, ki ima poleg velikih nahajališč premoga vseh vrst, izdatne rudnike železa, cinka ,bakra in mnogo visoko cenjenega boksita.

V sklopu svetovne trgovine je Balkan poznan kot posebno sprejemljivo tržišče za industrijske proizvode vseh vrst, od velikih proizvodnjih strojev do neznatnih luksuznih predmetov. In kar je glavno v mednarodni trgovini, Balkan je tržišče, ki ima s čim plačati svoje mednarodne obveznosti. Da bi si približno ustvarili sliko o premoženjskem stanju teh držav, bomo navedli samo nekoliko podatkov v številčnem stanju domače živine, ki, kot je poznano, predstavlja v vsakem narodnem gospodarstvu samo del celokupnega narodnega premoženja. Tako je imela leta 1938 Madžarska: 814.000 konj, 2,000.000 govedi, 3,150.000 prašičev, 1,650.000 ovac. Rumunija: 2,170.000 konj, 4,300.000 govedi, 2,970.000 prašičev, 11,840.000 ovac. Bolgarija: 485.000 konj, 1,817.000 govedi en milijon prašičev, 8,740.000 ovac Grčija: 360.000 konj, 985.000 govedi, 606.000 prašičev, 8,450.000 ovac. Avstrija je imela v istem času: 261.000 konj, 2,350.000 govedi, 2,830.000 prašičev, 263.000 ovac.

Izredna važnost pripada temu prostoru s prometno-političnega gledišča. Tu potekajo namreč silno važne trgovske ceste, po katerih se že tisočletja razvija mednarodna trgovina od zapada proti vzhodu in od severa proti jugu. Donava kot prometna žila igra pri tem posebno važno vlogo. Do prve svetovne vojne je za celo srednjo Evropo bila posebno važna tudi prometna zveza srednje Evrope s pristaniščem v Trstu.

Že na podlagi teh nekoliko skromnih podatkov ni težko uvideti, kako tehtni so razlogi ,radi katerih je bil Balkan v toku vsega svojega zgodovinskega razvoja pozorišče tako gorečih mednarodnih sporov in borb križajočih se interesov. Zato je razumljivo, da se tudi pri sedanjih mirovnih pogajanjih temu prostoru posveča izredno velika pažnja. Tu namreč ni samo vprašanje v tem, da se zadovolji nešteviline posamezne interese balkanskih narodov, temveč se mora najti tudi neko ravnotežje med križajočimi se interesi velikih sil, ki odločajo o usodi vsega človeštva. Balkan je bil in ostane barometer političnih in gospodarskih odnošajev na svetovni pozornici.

dr. r. k.

Pravica in dolžnost

Pod tem naslovom prinaša „Glas zaveznikov" (Informacijski dnevnik A. I. S.) ponatis članka iz „Ameriške domovine", glasila clevelandskih Slovencev, ki ga zaradi zanimivosti objavljamo.

Pod naslovom „Pravica in dolžnost" so v „Ameriški domovini" objavili proglas za volitve, pri katerih so nastopili kot kandidat za guvernerja države Ohio dosedanji guverner Frank Lausche, za druge položaje pa Joseph Kovach, William Boyd, Edward Pucel, Joseph Poznik in William Kastelic. Vsi so Slovenci, razen Boyda, ki je Hrvat. V pozivu je govora o nekaterih demokratskih svoboščinah, ki utegnejo zanimati tudi naše bralce.

Pod besedo „demokracija" nam je razumeti državo, v kateri si državljani, ki so razdeljeni na politične stranke, s svobodnimi volitvami sami izbirajo vlado, ki ima trojno oblast, in sicer zakonodajno, sodno in izvršno. Vse tri medsebojno povezane državotvorne celice tvorijo vlado, ki jo državljani izvolijo.

Preden smo postali ameriški državljani, so nas pred federalno sodnijo vprašali: „Kdo je vlada?" in odgovorili smo: „Ljudstvo!" V teh besedah je všteto vse in vsa oblika državnega družabnega reda. V demokratični državi ljudstvo diktira vladi, nasprotno v diktatorski pa vlada ljudstvu. V demokratični državi ima ljudstvo poleg dolžnosti tudi pravice, katere si samo ljudstvo določi, medtem ko ima v diktatorski državi samo dolžnosti in slepo pokorščino. Smo hvala Bogu v Ameriki in zato hočemo na tem mestu govoriti o pravici in dolžnosti.

Naša dolžnost kot dobri ameriški državljani je, da smo do države lojalni in lojalno podpiramo vlado, katero smo si z volitvami sami izbrali. Dolžnost nas veže da plačujemo davke, za katere smo se z volitvami sami izrazili, ali pa so jih postavili zakonodajalci v našem imenu. Dolžnost nas veže, da državo branimo, če jo sovražnik napade — in tudi to določijo v našem imenu tisti, ki smo jim dali ob volitvah naše zaupanje. Kratko rečeno, ustvarjamo si takšen družabni red, kakršnega si večina državljanov želi in vzpostavi.

Če že navajamo dolžnosti, poglejmo še, kakšne so naše pravice. Brezdvomno je ena izmed največjih naša pravica do svobodnih volitev. Nihče nam ne sme in ne more narekovati, kaj smemo in česa ne smemo voliti. Dovoljeno je po federalni ustavi, da vsak državljan lahko kandidira v vsak javni urad, ne glede na politično ali versko prepričanje. Edina izjema za naturaliziranega državljana je, da ne more biti izvoljen za predsednika Združenih držav.

Omenili smo, da je pravica do volitev največji privilegij vsakega državljana, ker si z glasovnico sam izbira zastopnika in sam postavlja vlado, kakršno hoče imeti. Razume se, če se volitev redno udeležuje. Če se ozremo 30 let nazaj in malo prelistamo zgodovino diktatorskih držav, bomo opazili, da je to „šibo" ljudstvo samo spletlo, ki mu je pod diktatom delila podplutbe na hrbet zgolj zaradi tega ,ker je ljudstvo volitve preziralo. Tudi tukaj imamo elemente, ki volitve sabotirajo in druge od njih odvračajo, včasi nevedoma, včasi pa namenoma, da s tem odpirajo pot hinavsko potuhnjeni diktaturi.

Vsak dober državljan bi se moral udeležiti vsakih volitev, pa bile te mestne, okrajne, državne ali federalne. Vsak državljan je lahko ponosen, če more biti odločujoč faktor pri izbiri vlade, pa bilo to za najmanjši ali najvišji državni urad. Vsak državljan je lahko tudi ponosen, da se na volišu izjavi, h kateri stranki pripada. Iz političnih strank se izbirajo kandidati za javne urade.

Lepo vedenje

Potovanje

Na potovanju se zavedaj vedno in povsod, da nisi sam, da imajo drugi enake pravice kot ti, oziroma se dajo starejšim, bolnim in slabotnim prednost.

Pri vstopu na vlak daš prednost odličnejši, starejši osebi. Pomagaj pri vstopu in izstopu ljudem, katere vidiš, da so preobloženi s prtljago, starejši in bolni. Ko prideš v kupé, lepo pozdraviš in vprašaš, če je prazno mesto še prosto... Prtljago odložiš na prazno polico, če moraš kaj prestaviti na tujo prtljago prosi dovoljenja. Ne postavi se k oknu, ker s tem oviraš potnikom pogled na prosto. Če želiš odpreti okno, prosi dovoljenja. Ne oviraj prehoda s svojim postajanjem na hodnikih voza.

Pri izstopu stopi prvi, in nudi pomoč svojemu sopotniku.

Vedi se vljudno — ne spuščaj se v daljše razgovore zlasti ne s tujimi. Pogostokrat se pod najelegantnejšo obleko skriva največji lopov. Če te kdo kaj vpraša, mu vljudno in kratko odgovori, prav tako se za vsako uslugo zahvali. Če te kdo nadleguje, si poišči drug prostor v vlaku ali pa prosi sprevodnika, da on to stori.

Jasno je, da med vožnjo nikoli ne vpijemo in ne vzbujamo kakršne koli pozornosti. Če naletimo na znanca, ali imamo spremljevalca, se pogovarjamo v običajnem mirnem tonu in o vsakdanjih rečeh. Če komu stopimo na nogo ali se vanj zadenemo se oprostimo. Nikoli ne bodimo brezobzirni.

Ako je voz, avtobus ali tramvaj prenapolnjen, odstopi sedež starejši, slabotni oziroma ženski osebi.

Avtobus in tramvaj imata običajno vhod zadaj, izhod pa na sprednjem koncu.

V javnih lokalih, v uradu, v čakalnici, gledališki dvorani, hotelu, restavraciji.

Ko prideš v urad, čakalnico, pozdravi. V čakalnici mirno počakaj, dokler ne pride čas vstopa v ordinacijsko sobo, na vlak ali uradni sprejem. Ne vzbujaj pozornosti s svojim vedenjem oziroma s svojo nerodnostjo.

Ne pljuvaj po tleh in ne meči ostankov jedi in papirja po tleh, saj so povsod zato pripravljeni koški ali zabojčki.

V urad stopi mirno brez vsake bojazni, potrkaj in pozdravi. Povej s „prosim" kar želiš in počakaj, da ti odgovore, če ne dobiš prave osebe, prosi, naj ti pojasne, če morejo, kje in kdaj jo je dobiti. Ako ne gre vse v redu, naj te to ne zmede, pa tudi ne razkači, če se ti kaj odreče oziroma ugovarja. Kregati se v uradu ni namestu — s prošnjo in lepo besedo skušaj priti do svojega cilja. Uradnik ti je dolžan storiti česar ga prosiš če je zato pooblaščen, nemogoče stvari ne izsiljuj iz njega.

Dalje prihodnjič.

Zanimivosti

Državni pravosodni in policijski oddelek v Švici sta izdala posebne ukrepe, ki se nanašajo na olajšave pri izdajanju vizumov tujcem s strani švicarskih konzularnih zastopništev. Konzulati, ki doslej niso mogli izdajati dovoljenj za bivanje preko enega meseca, so zdaj pooblaščeni, da izdajajo vizume za dobo do treh mesecev. Olajšave so namenjene tujcem, ki prihajajo v Švico iz zdravstvenih razlogov, na letovanje, zaradi turizma itd.

Dokaze o japonskih grozodejstvih v Hongkongu bodo predložili na razpravi proti generalu Takashiju v Nankingu; v trenotku predaje je general poveljeval 23. japonski udarni armadi.

Nova spodnja zbornica v Londonu, ki jo bodo zgradili na ruševinah zgodovinskega poslopja, ki so ga porušile nemške bombe, bo, kakor upajo, dograjena v letu 1949 ali v prvih mesecih leta 1950.

V sredo se je ob prisotnosti britanskega veleposlanika v Moskvi ter važnih osebnosti sovjetskega kulturnega in sportnega sveta začel najavljeni šahovski turnir s pomočjo radia med Sovjetsko zvezo in Veliko Britanijo. V priložnostnih govorih pred začetkom tekme so poudarili, da so prijateljsko srečanje organizirali na predlog londonskega društva za kulturne stike s Sovjetsko zvezo ter angleškosovjetskega šahovskega kluba. To srečanje bo prispevalo k učvrstitvi kulturnih odnošajev med obema državama.

Ameriška reprezentantska zbornica je izdala zakon, ki dopušča inozemskim nevestam ameriških vojakov prihod v Združene države Amerike, kot obiskovalkam. Če po tem času niso poročene, se morajo zopet izseliti.

Senat je ta zakon že sprejel. Cenijo, da bo po tem zakonu prišlo v Ameriko okrog 14.000 vojaških nevest.

Ten minutes English:

What we often hear. — Kar pogosto slišimo.

Give meallight please. — Dajte mi ogenj prosim.

How much do I owe you? — Koliko sem Vam dolžan?

I have no small money, please change me this banknote. — Nimam nič drobiža, prosim menjajte mi ta bankovec.

Recount the money, please. — Preštejte denar prosim.

I wish to buy a soft felt-hat. — Hotel bi kupiti mehak klobuk.

Try this one please. — Pomerite tega prosim.

This is too large for me, give me a smaller one. — Ta je prevelik zame, dajte mi manjšega.

That's something to my taste. — To je nekaj po mojem okusu.

How is the business? — Kako gre posel?

Were you not satisfied? — Ali niste bili zadovoljni?

Exercise — Naloga

Mož, o katerem govorite, je zelo dobro poznan.

Gospod, katerega sem pozdravil, je bil moj učitelj.

Bil sem pozdravljen od moža, ki ga nisem poznal. Čital sem knjigo, ki je bila zelo zanimiva.

Knjiga, o kateri sem govoril, je razprodana.

Jaz nisem človek, za katerega me smatrate.

Članki, katere on piše, so dobri po kakovosti.

Moj prijatelj mi je poslal knjigo, kar je bilo zelo prijazno od njega.

Words: — Besede:

Known — poznan,
to greet — pozdraviti
to be out of print — biti razprodano
to take — smatrati za
article — članek
deal in — obravnavati

A short story — Kratka zgodbica

A missioner was taken prisoner by cannibals and the chief told him that they were going to eat him.

„Oh, you can't do that, I don't taste very nice" answered the missioner and with that he tock a knife and cut a piece off his leg and handed it to the cannibal chief, who started to chew it, but he spat it out in disgust.

The missioner is still alive, living among the cannibals — his leg was a cork one.

Words — besede:

to take prisoner — ujeti, aretirati
chief — šef
to taste — okušati, prijati
to answer — odgovoriti
to hand — izročiti, podati
to chew — žvečiti
to spit — izpljuniti
disgust — gnus
still — še
alive — živ
among — med, pri

LEPI IN NELEPI DOŽIVLJAJI

Bil sem v nekem mestu, v družbi duhovnikov. God smo obhajali, se smejali, bili veseli in se lepo imeli. Na enkrat mi eden, ki je bil posebno glasen, vrže v obraz: „Ti ja sploh nisi Korošec, ti si Slovenec!" Prav nič nisem odgovoril na takšno izzivanje. Zelo me je zabolelo. Žalosten sem postal. Čakal sem, kdaj bo predstojnik med nami, katerega god smo obhajali, to mnenje popravil. Pa ga ni. Popravil ga ni nobeden. Le še enkrat sem slišal: „Seveda nisi Korošec, ker si vendar Slovenec."

Mene pa je zelo bolelo. Torej sem tujec v svoji domovini. Oče so mi padli za domovino, živeli smo radi tega v pomanjkanju, bratje se danes borijo za to isto domovino ,vsak dan v življenski nevarnosti, jaz sem se trudil in delal v tej domovini. In danes Koroška ni tudi moja? Torej kot Slovenec ne morem biti Korošec? Ali naj izdam ljubezen do svojega materinega jezika, do svojih kulturnih izročil in posebnosti, do svojega naroda, naj rečem, da sem Nemec, potem bom pa šele pravi Korošec? Tega vendar ne morem. Bilo bi to brezznačajno. In stopili so mi pred oči vsi tisti, ki so najprej izdali in zasovražili resničnost svoje narodnosti, in so mislili, da bodo s tem pravi in zvesti Korošci, potem pa so v eni sami noči izdali in zasovražili tudi Koroško in Avstrijo in svojo domovino, trdili so da so samo Nemci, ne več Korošci in Avstrijci. Končno pa so izdali tudi vero in vsako poštenost značaja. Ne, tega vendar ne morem narediti. Ostati hočem Slovenec in Korošec, oboje skupaj in oboje naenkrat.

V istem mestu pa sem doživel še drug dogodek, bolj vesel. Zelo ugleden strokovnjak-zdravnik me prosi: „Vi greste zopet v slovenske kraje. Vzemite mojega otroka seboj, da se tam nauči drugega jezika v deželi, slovenščine. Moj sin je Korošec. Če hoče biti res Korošec, mora znati oba jezika. Koroška je domovina dveh narodov, dveh kultur. Jaz sam nisem Korošec. Pač pa je moja žena doma v mestu B. Njena mati je bila Slovenka. V tedanjem nestrpnem razpoloženju v deželi, se ni upala govoriti slovensko. In tako moja žena danes ne zna."

Kako vesel sem bil teh besed. Morda edina, gotovo najboljša pot k rešitvi koroškega vprašanja. Vsak naj se zaveda: Kot Korošec mora znati oba jezika, rasti iz obeh kultur, poznati in spoštovati posebnosti obeh narodov. Deželne oblasti naj oba enako podpirajo Čim bolj se bosta razvijala, tem lepše in bolj pestro bo kulturno življenje na Koroškem. Tem bolj bo zagotovljena bodočnost Koroške, če jo bosta ljubila in čuvala oba naroda kot svojo domovino.

V svoji bližini pa poznam župana-namestnika, eksponenta neke avstrijske stranke, ki je pred par tedni dejal: „Če Slovenci dobijo svojo kulturno samoupravo, potem se bomo morali mi, nas par Nemcev v tej občini, učiti tudi slovensko. Tega pa nočemo in ne bomo nikdar storili. Zato sem proti temu, da se dajo Slovencem kulturne pravice. Oni naj se uče nemško in naj svoj jezik čim prej pozabijo Potem bo pa mir v naših krajih."

Poznam orožnika, ki je takole dokazoval: „Naš gospod župnik ni dober Korošec. On pravi, da rad nemško pridiga. Pa le za tiste, ki so res Nemci, ki slovensko ne razumejo. Mi pa hočemo, ker je pač pravih Nemcev premalo v cerkvi, da mora tudi Slovencem nemško pridigati ,ker se pač tako bolj spodobi. Saj vendar nismo v Jugoslaviji, ampak v Avstriji. Našo ljubezen do Avstrije in do Koroške pa moramo dokazati ravno s tem, da rajši nemško govorimo. Torej bi bilo vendar bolj umestno, da bi bila pridiga tudi za Slovence v nemščini in bi na ljudi bolj pomirljivo vplivalo."

Ali ni to velenemška teza, ki se je še pred enim letom v nacijonalsocijalizmu izživljala po naših krajih v zadnjih strašnih posledicah? Ali je pomirljivo, če jo orožništvo še danes zastopa po naših vaseh, na ozemlju polnem solz in grobov hitlerizma in njegovih žrtev? Ali ni to pangermanistično mišljenje vkoreninjena in zastarela bolezen na Koroškem ,iz katere se spet da poroditi histerična propaganda zadnjih let?

Vem za vas. Zvedeli so jeseni o novem g. učitelju, ki ga bodo menda britanske oblasti nastavile. Njegov prijatelj v višji šolski službi ga je še pred njegovim prihodom označil: „Dobili boste dobrega gospodarstvenika, dobrega učitelja in dobrega Slovenca." Zadnja beseda je povzročila vročo kri. Diplomati na vasi, razen enega sami naciji, so se ga začeli po vsej sili braniti. Eden od teh mi je dejal: „Mislim, da ta ne bo prišel sem." Dobil pa je vendar dekret Začel je podučevati. Učil je nekaj časa sam, popoldne in dopoldne vse tri razrede. Učil je do sedaj dva razreda. Učil je pravilno po šolskem načrtu Dobil je priznanje od obeh nadzornikov: v šoli vse v redu. Pa vendar so ga premestili. Rekli so, da ljudje na vasi to zahtevajo. Pa samo deloma je ta trditev res. Najmanj polovica ljudi je bila z njim prav zadovoljna. Le velenemški politiki na vasi ga niso marali. Zakaj? Zato ker je govoril na cesti; v trgovinah, na pošti, v trafiki slovensko, ker je govoril z otroci izven šole in v odmorih slovensko, ker jih je učil tudi slovensko peti, ker je bil Slovenec.

Kažipot s slovenskimi imeni, ohranil se je še iz časov stare Avstrije.

Nelepi in lepi doživljaji! Resnične slike iz koroškega življenja! Kdaj bo lepše? Kako lahko bi bila ljubezen in spoštovanje in veselje med nami v naši lepi Koroški! V letih po prvi svetovni vojni in po glasovanju so na celovški gimnaziji v nekem razredu pisali nalogo: Ihr habt lange genug geliebt. Lernet endlich einmal haßen! Eden naših najidealnejših študentov je svojo nalogo zaključil z besedami: Ihr habt lange genug gehaßt. Lernet endlich einmal lieben! Bil je iz šole izključen. Koliko bi na Koroškem izostalo gorja in solz, če bi se ravnali po njegovih besedah. Ravnajmo se pa vsaj danes, ko smo njih resničnost na lastni koži izkusili!

Mavrica

Skrivnostno razpenja se čudežni trak
po vihri nad našo vasico,
na zemljo se spušča in sega v oblak
ter pije pod hribčkom vodico.

Nalašč se oblaček je spustil nizdol,
da mavrica zanj se napije;
saj vedno ga prosijo hribi in dol,
naj brž že pohlevno prilije.

Nad njim pa vesoljstva dobrotni Vladar
kraljuje vso večnost, vse čase,
v Njegovi oskrbi je sleherna stvar,
On daje, da klije in rase.

Limbarski

Starorimski relief na cerkvi Gospe Svete.

IVAN KRŽIŠNIK: ŠOLSKO BERILO

Ko se je po slovenskih in po jezikovno mešanih krajih na Koroškem uvedel, oziroma se uvaja slovenščina v ljudske šole, nastaja nujno pa tudi pereče vprašanje, kako priti do slovenskih šolskih knjig, to je do učbenikov in beril. Že v normalnih časih in v rednih razmerah je bilo v slovenskem delu Jugoslavije vprašanje glede šolskih beril nepopolno, lahko bi rekli, zelo neugodno rešeno. Toda iz napak, ki so se storile pri sestavi in izdaji slovenskih beril zadnjih 50 let, se moremo in moramo vsaj to naučiti, da v bodoče teh napak ne bomo ponavljali, posebno ne v najbistvenejših in temeljnih zahtevah, ki jih stavimo na dovršeno ali vsaj dobro šolsko berilo. Obravnavati nameravam v tem sestavku te temelje, oziroma navesti bistvene lastnosti, ki naj jih ima naša bodoča šolska čitanka.

1. Vsaka šolska knjiga mora biti sestavljena tako strokovnjaško in biti toliko sodobna ,da bo vsaj za dobo enega človeškega rodu vsestransko odgovarjala in ne kričala po izboljšanih in izpopolnjenih izdajah, še manj pa zavajala ambicijozne šolnike na spolzka pota sestavljanja novih čitank z novo vzgojno tendenco in izboljšano izbiro in obravnavo učnega gradiva. V tem pogledu smo Slovenci naravnost vzorno grešili, saj je bila v Sloveniji kar nekaka poplava različnih šolskih beril z različnimi avtorji in različnimi založniki. Ker pa je vsak založnik že vnaprej vedel, da velike naklade ne bo mogel spraviti v promet, je moral postaviti ceno knjigi tako visoko, da se mu je zadeva že pri nizki nakladi izplačala. Te neprimerno visoke cene šolskih čitank so starše s številnimi otroki prav občutno obremenjevale, saj je bilo treba za vsakega otroka vsako leto kupiti novo knjigo, četudi je bilo po omarah še „neizrabljenih" knjig starejših otrok. Pa tudi po šolskih omarah se je prašilo na kupe izranžiranih, pa še dobro ohranjenih knjig za ubožne otroke. Otroci ubožnih staršev pa so često pohajali šolo brez knjig v veliko nevoljo učiteljev, veliko jezo staršev in veliko lastno škodo. Prva zahteva, ki jo stavim je: Šolska knjiga naj bo cenena. Cenena pa je tedaj, če je njena oprema, to je papir in vezava tako trpežna, da vzdrži pri normalni uporabi vsaj tri leta. A založnik more nastaviti nizko prodajno ceno le pri visoki nakladi, ko zagotovo ve, da se bo knjiga rabila daljšo dobo in je torej riziko kar se da majhen. Pogosta menjava čitank pa ni le brez potrebe praznila žepa staršev, temveč je bila tudi strah učiteljev. Dober in vesten učitelj si izdela učne načrte in učne nastope v smislu knjig, ki jih rabijo učenci. Vživi se v duh knjige, razvrsti snov v svrho koncentracije pouka, izlušči iz nje vzgojna jedra, ki jih ob primernem času uporabi, sploh mu služi berilo kot glavna vidna opora, po kateri prilagodi svojo učno in vzgojno metodo. To pa nikakor ni ne lahko, ne preprosto delo in zahteva pogosto večletnega izpopolnjevanja in vzajemnega snovanja. Toda, ko je učiteljstvo stvar predelalo, se poglobilo v notranje jedro knjige in učne nastope nekako izkristaliziralo, ti pride odlok, ki uvede novo čitanko. Zmešnjava je tu, in zopet minejo leta, predno se knjiga zares pravilno in uspešno uporablja in izrablja. In če se taka menjava le pogosto ponavlja, obupa tudi najvestnejši učitelj in tedaj uporablja knjigo zares le kot berilo, to je, da se iz čitanke otroci ne uče nič drugega, kot gladkega, tako zvanega kurzovnega čitanja. Tedaj pa je knjiga izgubila vsaj tri četrtine svoje vrednosti, ker je vprav za toliko zgrešila svoj smoter.

2. Nihče ne bo oporekal trditvi, da današnji čas nujno zahteva preusmeritev ne le vsega javnega mišljenja, temveč, da tudi šola mora pričeti vzgajati drugega človeka z novimi višjimi ideali, da bo s povsem drugih vidikov zrl na vse na svetu, kar je umljivega in kar je večnostnega. Nikakor ni dovolj, da zametamo in zavržemo stare ideale, ko smo spoznali, da dovedejo človeštvo na rob moralnega, socijalnega pa tudi materijalnega propada, temveč moramo oploditi dušo mladega človeka z novimi vzvišenejšimi ideali, prepojiti ga s pravim spoznanjem človečanstva in demokracije. Pokazati mu je treba prava pota, da se razvije iz njega individualen, samostojen in čim popolnejši človek, ki v bodoči družbi ne bo pomenil le gole številke v masi, ki jo bo mogoče voditi in zavajati kakoršnim koli voditeljem. Te naloge zahtevajo učitelje trdnih značajev, prepojenih z odločno voljo, doseči vzgojni smoter, ki ga smatrajo za pravega in odrešilnega. Prevažno sredstvo za dosego tega cilja pa je šolsko berilo, ki ga dobi v roke učitelj in učenci. Noben trud ni zatorej prevelik in nobena žrtev pretežka, da se sestavi šolska berila čim dovršenejša.

(Dalje prihodnjič)

Delavsko pravo

Delavsko pravo in po njem vsa moderna zakonodaja smatra delavsko pogodbo za kupno ali zakupno pogodbo. To pravno naziranje je raslo iz materialističnega naziranja, da se delovna moč kupuje na delavskem trgu. To mišljenje je privedlo do prisilnega delavskega suženjstva. Toda delovno razmerje med delavcem in delodajalcem ni niti kup, niti zakup. Pogodba bi se morala smatrati za gospodarsko in moralno razmerje med obema pogodbenikoma. Delodajalec in delavec sta popolnoma enakopravna. Delodajalec mora postopati z delavcem kot osebo in mora z njim dostojno in spoštljivo ravnati. Delavec pa mora opravljati delo z veseljem, dobro in pošteno. Zaslužek mora biti primeren delu z ozirom na čas, krajevne in osebne prilike, tako da more delavec preživljati sebe in družino ter si tudi nekaj prihraniti. Oba, podjetnik in delavec sta zainteresirana na podjetju. Oba morata imeti tudi delež iz skupnega delovanja; eden od duševnega dela in vodstva ,ki je odgovornejše in večinoma napornejše, ker zahteva spretno kalkulacijo ter obširno znanje, drugi od telesnega dela, ki je tudi odgovorno ,nevarno in težko. Oba skrbita za to, da podjetje gospodarsko dobro uspeva. To razmerje je gospodarskega značaja in združuje svobodne ljudi z namenom, da dosežejo skupni gospodarski cilj.

Tako pojmovanje razmerja je pravilno in ščiti delavca pred delodajalčevim izžemanjem, prav tako pa tudi delavcu ne daje povoda za razredno borbo.

Brezdvomno se bo povojna zakonodaja zapadnih demokracij podrobneje bavila s temi problemi in jim dala pravilno in zdravo pravno zakonodajno obliko.

Zdrava kmečka prevdarnost

Ko je leta 1938 Hitler priključil Avstrijo k Nemčiji in je preprost tirolski očanec gledal bahati nastop hitlerjancev, je dejal svojemu prijatelju: „Le počakaj. To bahaštvo se nekega dne razpoči ,kot blesteč balonček iz mila! Midva bova še doživela ta dan!"

Ko je v maju 1945. leta Nemčija kapitulirala in je bil konec Hitlerjeve glorije, je isti očanec opomnil svojega prijatelja: „Ali nisem imel prav? Pred padcem hodi vedno napuh prav tako, kot se vsako nasilje in krivica končno zlomi pred trdnostjo pravice, čeprav je ta nekaj časa teptana."

Neki Korošec, ki je moral služiti v nacistični armadi je nekoč vprašal svojega dobrega prijatelja za razliko med Jezusovim časom in sedanjim? Ko ga je prijatelj nekaj časa debelo gledal in ni vedel kaj bi odgovoril, je zastavljalec rešil uganko takole: „Ob Jezusovem času je trpel eden za ves človeški rod, danes pa trpimo vsi za enega."

Naše gospodarstvo

Naša kmetija in kmetijski stroj

Tehnika sodobnega časa zares napreduje s takim silnim zagonom, da človeštvo strme opazuje ta ogromni tehnični razvoj. Na vseh delovnih gospodarskih poljih je stroj prevzel precejšen del opravkov, ki so jih doslej izvrševale roke delovnega človeka; v nekaterih panogah se je strojno delo bolj uveljavilo, v nekaterih manj. Uveljavljenje stroja je pač najbolj odvisno od snovi (materije), s katero ima delo opraviti. Imamo cela ogromna delovna področja pri industrijski predelavi mrtve snovi, kjer stroj ne samo da delovno roko uspešno nadomesti, marveč jo daleč prekaša v hitrosti dela in kvaliteti izdelave. Če pomislimo le na tekstilno in pletilno industrijo in se pri tem spomnimo na stare statve, nam postane jasno, kaj pomeni stroj. Takih in podobnih industrij je cele kupe; človek si kar ne more več predstavljati, kako so nekoč ljudje sploh mogli živeti! Ko so se oblačili v domače hodno platno in hodili po tej božji zemlji, ko ni bilo ne železnic, ne avtomobilov, še koles ne... Pa so pravili stari ljudje, da so bili tačas ljudje bolj zadovoljni in srečnejši kot smo danes mi — danes v dobi tankov in letal, traktorjev in železniških ter avtobusnih zvez skoraj do zadnjega gnezda.

Je nekaj čudnega in skrivnostnega v resnici, da hoče človek tem več imeti, čim več ima. Tudi, svetopisemske resnice, da „človek ne živi samo od kruha, temveč od vsake besede, ki pride iz božjih ust", ne spravi s sveta nobena moderna tehnika, ki človeku sicer olajšuje pridobivanje vsakdanjega kruha ,a ga duhovno, notranje dela plitkega in praznega.

Kljub tem in podobnim razmišljanjem o učinku sodobnih tehničnih pridobitev na človeka in njegovo življenje, ni mogoče zanikati dejstva, da so stroji vendarle velika blagodat za človeštvo. Blagodat na vseh področjih gospodarsko-pridobitvenega prizadevanja, in ne nazadnje tudi pri kmetovanju. Morda tu še prav posebno, ker velja ravno kmečko delo za najtežje, za takšno, ki človeške telesne moči najbolj izčrpa.

Razumljivo je, da se mehanizacija dela na kmetiji razvija razmeroma najbolj počasi. Med vzroki za počasen razvoj so pač glavni tile: 1. kmetovanje je tako gospodarsko opravilo, ki ga med različnimi panogami gospodarskega udejstvovanja štejemo med najbolj razčlenjeno in najbolj raznovrstno panogo. Zlasti velja to za kmetije našega slovenskega tipa, ki po svoji velikosti in sestavi niso usmerjene v posebne (specialne) kmetijske stroke. Naše kmetije so v znatni meri obrnjene v samoprehrano. To se pravi: kmet se peča z vsemi kmetijskimi panogami, ki pripomorejo k vzdrževanju njegove družine. Zato je pa delo na taki kmetiji res tako raznovrstno in pestro, da težko najdemo primero v kaki drugi poklicno-delovni skupini. In zato tudi ni mogoče, da bi se takemu raznovrstnemu delu bilo možno v pretežni meri približati s stroji. Saj bi jih bilo treba toliko, da bi se kmet nanje niti ne mogel prav spoznati.

2. kmečko delo ima prav mnogo opraviti z živimi bitji. Vse rastline so živa bitja, ki sicer ne čutijo (da bi jih bolelo), vendar pa zahtevajo obzirno ravnanje, kakršnega struji niso zmožni. Recimo: če okopavaš s strojem-okopalnikom, ti lahko stroj marsikatero rastlinico spodkoplje ali drugače rani; če okopavaš na roko, se kaj takega primeri samo, kadar si skrajno nepazljiv. Še bolj je odvisen uspeh od ravnanja pri živini. Tukaj ima človek opraviti z živimi bitji, ki tudi čutijo in jih boli. Res je tudi pri živinoreji marsikaj mogoče opraviti s stroji, vendar je mnogo opravkov takih, ki jim stroj ni kos.

3. na srednjih in malih kmetijah, kakor jih je med Slovenci največ, se posameznemu gospodarju marsikateri stroj gospodarsko ne izplača. Vanj vloženi denar leži skoraj mrtev, ker ga kmetija v malem obsegu izkorišča. Tu pridejo kmetu na pomoč razne strojne zadruge, ki omogočijo skupno navabo in skupno uporabo dragih strojev.

Čeprav je tedaj razumljivo, da maloposestniško kmetijsko gospodarstvo iz navedenih vzrokov ne more v polnem obsegu uporabljati modernih pridobitev sodobne tehnike na polju kmetijskih strojev, je vendarle treba **glasno povdariti pomen in važnost kmetijskih strojev** tudi za srednjo in malo kmetijo. Koliko težkega in utrudljivega dela opravi dandanes stroj! Kaj se ljudje trudijo, kjer še vedno mlatijo na roko! Kokoliko to hitreje in bolje izvrši dobra mlatilnica. In koliko se kmečki ljudje prepotijo na žgočem soncu pri različnem okopavanju, ki ga stroj opravi brez truda. Kolikor je strojno delo pomanjkljivo, ga je pač treba dopolniti z ročnim delom, ali to je storjeno naglo in brez večjega truda.

Vendar je pri vsem priznanju in pri vsej pohvali mehaniziranega strojnega dela na kmetiji umestno povedati kmečkemu ljudstvu tudi to, da je sodobno govorjenje in opevanje „dobe traktorja" lahko pretirano. Povest o dobi, ki prihaja, in v kateri bo naš kmečki človek delal le nekaj ur na dan, sicer bo pa lahko ležal „v senci in se dobro imel, namesto njega bo pa delal „traktor" in drugi stroji, je res le pravljica o Indiji-Koromandiji, ki je ni in je nikoli ne bo. Zakaj ne, bomo povedal prihodnjič.

Ohranjujmo v zemlji vlago

Letos je dologtrajna suša pridnemu kmetu prizadejala občutno škodo. S skrbjo je gledal, kako se je po prisojnih bregovih trava začela sušiti, kako mu je pešalo rastlinje na njivah, kako nekatero seme zaradi pomanjkanja vlage sploh skalilo ni. Blagodejni dež, ki je v juniju zadostno namočil zemljo, je sicer nekaj poljskih pridelkov še rešil, trpela so pa zlasti spomladanska (jara) žita in travniki. Za živinsko krmo bo spet letos trda predla. Nakosilo se je komaj tretjino normalnega pridelka, ali pa še tega ne. Treba je z ozirom na skrajno slabo košnjo posebnega gospodarjenja s prehrano živine. O tem vprašanju bomo spregovorili prihodnjič. Sedaj pa bomo opozorili naše kmete na potrebne ukrepe, da se tako težko pričakovana vlaga v zemlji ohrani, če bi morda v prihodnjih tednih spet nastopilo suho vreme.

Kadar pade dovolj padavin, se zemlja globoko napoji z vodo. Seveda različna sestava zemeljskih plasti to vodo tudi različno zadržuje, oziroma propušča. Prodnata tla, na katerih je nad gruščem le tanjša plast rodovitne puhlice, padavine gladko propuščajo. Na taki zemlji se suša hitreje in občutneje pozna. Nasprotno pa tla, kjer je pod rodovitno zemeljsko plastjo ilovnata plast, ki vodo zadržuje in obilno vsrkava, vlago dolgo ohranjajo. Vendar v večji suši tudi taki „globoki" zemlji vlage polagoma zmanjka.

Da se zemeljska vlaga čim dalj ohranja, mora kmet sam s primernimi ukrepi pomagati. Rodovitna plast zemlje (humusna puhlica) je v pravilnem sestavu zgrajena iz samih drobnih prstenih kepic (zlogov). Vsi vemo, da ima zemlja lastnost, da nevlažni deli vlečejo iz vlažnih predelov vlago nase; podobna je koščku sladkorja, ki smo ga pomočili samo z enim koncem v kavo: v hipu je cel košček popolnoma moker. Tako lastnost zemlje imenujemo s tujo besedo kapilarnost, po slovensko je pa pravilno lasovitost. Zdaj si lahko razlagamo, zakaj se zemlja včasih hitreje, včasih pa počasneje osuši. Zaradi solnčne toplote vlaga s površja zemlje izhlapeva v zrak. Zgornja plast se torej izsuši. Zavoljo lasovitosti pa vleče ta izsušena skorja iz spodnjih zemeljskih plasti vlago vase, nakar ta na površju spet izhlapi. Izhlapeva pa tem hitreje, čim bolj je izpostavljena sončnim žarkom. Če je zemlja trdo zbita, so prstene kepice med seboj zelo tesno povezane. Vlaga hitro in neovirano prehaja iz spodnje plasti na površje in tam izhlapeva. Taka zbita zemlja se torej hitro suši in izgublja prepotrebno vlago tudi iz spodnjih plasti.

Nasprotno je pri rahli zemlji, ki smo jo večkrat prekopavali ali prevlekli in tako zrahljali. Tu so pa prstene kepice le v rahli zvezi med seboj, vmes je pa zrak. Zato pa voda iz globljih plasti ne more tako hitro in v tako obilni meri na površje, vsled česar tudi izhlapeti ne more. Tako zrahljana zemlja ohranja vlago v spodnjih plasteh; korenine rastlin v suhih dobah pridno iščejo vodo v zemlji, jo v spodnjih plasteh najdejo in poželjivo vsrkavajo. S tem omogočijo topljenje rudninskih hranilnih snovi in rastlino vzdržujejo, da raste in se lepo razvija.

Iz opisanega je vsakomur že jasno, kaj naj stori, da bo vlago ohranjal v zemlji. **Zemljo naj večkrat rahlja** ali z brananjem ali z okopavanjem. Okopavanje v suhih letih nima samo namena zatirati škodljivi plevel, temveč tudi rahljati zgornjo zemeljsko plast in s tem preprečevati premočno izhlapevanje. Zlasti se okopavanje in rahljanje priporoča po hudih plohah, ki jim hitro sledi vroče sonce. Ploha zemljo močno zbije, sončna zapeka jo pa kar zapali, da se naparavi precej debela in trda skorja. Taka zemlja silno naglo izgublja vlago, če ji ne razdrobimo skorje.

Iz istega razloga priporočamo, da njive po žetvi takoj preorjete. Ko žito požanjemo, se njiva razgali solnčni vročini; na površju se napravi skorja in vlaga hitro puhti v zrak. Če pa strnišče hitro preorjemo in površno povlečemo, se skorja ne more napraviti. Zato pa zemlja tudi vlago dobro obdrži.

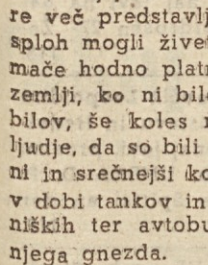

Ženski kotiček

Nekaj praktičnih nasvetov

(Nadaljevanje in konec).

Po vsaki jedi se odstranijo krožniki in pribor in sicer se pobira od desne strani; prav tako tudi nadomestimo sveže krožnike in pribor od desne strani.

S pečenko je opravljen glavni obed. Temu sledi desert (močnata jed, sadje, kava) pred katerimi se odstranijo z mize vse nepotrebne reči, kakor solnik, kruh, prazni krožniki iz srede mize.

Za desert (poobedek) se razdeli desertni pribor. To so majhni krožniki, noži in vilice ali žličke, kakor pač zahteva dotična jed. Lahko se pa tudi že prej tako pogrne, da se okrog krožnika razpostavi ves pribor, ki se bo pri obedu rabil, desno noži, levo vilice, nad krožnikom žlice in pribor za slaščico. Pribor, ki se prej rabi, se položi bolj na zunanji strani. Ako pade gostu ali strežniku kaj na tla, se mora odstraniti in nadomestiti z drugim.

Če po jedi položi gospodinja ali glavni gost pribor zraven krožnika (na podstavek) morajo tudi vsi gostje tako storiti. Ako pa kakšen gost le pusti pribor na krožniku, ga mora strežnik vzeti in zamenjati s čistim.

Namizno vino lahko stoji v pollitrskih steklenicah pred vsakim gostom. More se pa razpostaviti tudi v večjih steklenicah in sicer tako, da pride na vsakih 5 oseb po en liter. Namizno vino si nalivajo gostje sami. Poobedna vina pa naliva strežnik od desne strani (prst pod robom kozarca.) S tem nalivanjem se prične navadno le pri pečenki.

Streči se prične pri najodličnejši osebi. Ako pa so v družbi odlične dame, se strežba menjuje tako, da se prične zdaj pri eni, potem pa pri drugi dami. Drugi boljši prostor je na desni odličnejšega ali glavnega gosta, tretji na levi. Glavnemu gostu se torej nudi najprej, nato pa desnemu in levemu gostu istočasno (2 strežnika). Na poedinega strežnika se odloči 8, največ 10 gostov.

Strežnik ne sme ničesar govoriti, le če ga gost vpraša po imenu te ali one jedi, mu na kratko odgovori. Kadar se vrši napitnica, ne sme ponujati jedi ali hoditi okoli, sicer moti. Sploh pa mora biti njegova hoja neslišna, zato naj nosi tanke čevlje z nizkimi, najbolje gumijastimi petami. Zelo netaktno bi bilo, da bi nosil copate ali sploh obšite čevlje.

Za malico pogrni mizo s pisanim prtom, s po možnosti enakimi prtički, (majhnimi). Pogrni desertne krožnike in desertni pribor za narezek ali kako slično jed, pa plitev krožnik s pravim priborom. Za malico se postrežejo največ mrzle ali (narezek) na hitro pripravljene tople jedi (jajca, opečen kruh z maslom). Lahko pa postrežeš tudi s slaščicami ali kompotom ter s čajem ali vinom.

Za zajtrk pogrnemo mizo z belim prtom z malimi prtički. Za zajtrk ponudimo čaj ali belo kavo (v vrčkih) kruh (narezan na tanke koščke ,med in surovo maslo ali sladko stepeno smetano), lahko tudi jajca pečena ali mehko kuhana, katera prineseš na mizo v nepogretem krožniku. (Pripomba: vse to je le za najslovesnejše prilike.)

O vlaganju sočivja

Vlaganje sočivja skozi vse leto, je velike važnosti. Kako lepo je, če lahko tudi pozimi pripraviš družini okusno in osvežilno solato ali prikuho. Pri sočivju moraš posebno paziti na to, da je vse za vkuhavanje pripravljeno sočivje popolnoma sveže. Sočivje je najboljše vložiti še isti dan, ko je bilo nabrano ,oziroma odrezano. Sicer velja to pravilo za vsa živila, katera hočemo vkuhati, vendar pa v prvi vrsti za sočivje. Paziti moraš tudi na to, da ni nobena posoda, katero pri tem rabiš, mastna.

Šparglji

Lepo bele, če mogoče precej debele šparglje operi in ostrži, seveda samo spodaj na lesnatem deblu. Sproti deni vsakega v mrzlo vodo. Potem odreži trde konce šparglja, odberi dolge od krajših in zveži vsake posebej v šopek. Šopke deni v mrzlo vodo in jih pusti v njej eno uro, vodo pa medtem parkrat premenjaj. To namreč odvzame grenak okus. V dobro pološčenem snažnem loncu zavri vodo in jo malo osoli. Zdaj vtakni šopke šparglja v vrelo vodo in jih pusti, da vro v njej 2—3 minute odkriti, nato jih pokrij, da spet vro 2 do 3 minute. Nato odlij vodo, šparglje pa previdno stresi v mrzlo vodo, da se ohlade. Potem jih položi na rešeto, da se odtečejo, nato pa takoj v steklenice in sicer tako, da stoje na glavicah. Nanje nalij rahlo osoljene, zavrete ter zopet ohlajene vode, da sega steklenicam do vratu. Robove steklenic, obročke in pokrove dobro obriši. Zdaj pokrij steklenice najprej z obročkom, potem še s pokrovom, postavi v aparat pod peresa ter jih kuhaj v sopari kakih 40—50 minut pri 100° C. Treba je, da jih kuhaš po 2 ali 3 dneh še enkrat 20 minut pri 100° C. Ako niso špargli grenki, porabiš lahko vodo od njih za postno juho.

Zeleni grah:

Še mlad grah zlušči in prevri v rahlo slani vodi 4 do 5 minut. Potem ga urno odcedi, polij z mrzlo vodo, pusti, da se odteče, medtem pa ga večkrat pretresi, da se hitreje shladi. Popolnoma mrzlega naloži v steklenice (do vratu), nanj nalij zavrete ter zopet ohlajene, malo slane vode. (Za 1 l vode se vzame navadno 10 gr. soli). Nato pokrij steklenice z gumijevim obročkom in potem še s steklenim pokrovom. Postavi jih v aparat ter kuhaj v sopari 20 minut pri 100° C. Vodo v kateri si prvič prekuhala grah, lahko porabiš za postno juho.

Cvetača (karfijola):

Lepo, belo cvetačo razcepi v posamezne, precej velike cvetke, štorčke malo prereži, liste, ki so morda med cvetkami pa odstrani. Nato prevri cvetačo v rahlo slani vodi pet minut. Odcedi, stresi na rešeto in oblij z mrzlo vodo. Odtečeno naloži v kozarce tako, da so cvetke obrnjene navzven štorčki pa proti sredi. Naloži jih malo manj kakor do vrha, nalij nanje rahlo osoljene, zavrete in zopet ohlajene vode, da sega skoro do vrha. Nato kozarce dobro pokrij, deni v aparat ter kuhaj v sopari pol ure pri 100° C. Čez dva dni kuhaj še enkrat 20 minut pri 100° C. Ako pa hočeš vložiti cele, manjše cvetače, tedaj vzemi nizke, široke kozarce. Vloži vedno le pravo cvetačo, ki je bela. Ja namreč še ena vrsta cvetač (takoimenovana brokula), ki so bolj rumene, bolj trde od prvih in postanejo pri kuhi črnkaste.

Fižol v sopari:

Za kuhanje fižola vzemi na 1 l vode kavno žlico soli. Ko voda vre, deni vanjo fižol, ki ga pusti, da vre približno pet minut. Če je fižol zelo mehak ,še manj časa. Kuhanega stresi na rešeto, ga polij z mrzlo vodo in pusti, da se ohladi. Hladnega vloži v steklenice ter zalij z zavreto, rahlo slano in ohlajeno vodo. Potem pokrij steklenice z gumijevim obročkom in steklenim pokrovom in jih deni v aparat ter kuhaj v sopari poldrugo uro pri 100° C. Čez dva dni ga kuhaj še enkrat 20 minut pri 100° C.

Nadzemne kolerabice:

Mlade kolerabice olupi in zreži na lepe kocke. Nato jih prevri v vreli, osoljeni vodi. Stresi jih na rešeto, da se odtečejo in shlade. nato jih vloži v steklenice, zalij z rahlo osoljeno vodo, pokrij z gumijevimi obročki in steklenimi pokrovi ter kuhaj 75 minut pri 100° C. Čez dva dni jih še enkrat prekuhaj, kakor fižol.

Šmihel pri Pliberku

Dne 27. aprila lanskega leta se je umikala skozi vas Erbezzo pri Veroni v Zgornji Italiji nemška vojska. Precej Slovencev je bilo med vojaki. Med drugimi Šumnik Valentin iz Šmihela pri Pliberku. Temu se je na pohodu po nesreči ali kako zlomila puška, za kar so ga Nemci takoj obsodili na smrt. Slovenski redovnici, sestri Mariji Pojec članici „Družbe hčera Marije Pomočnice" (salezijanki) se je posrečilo, da je izprosila dostop do nesrečnega obsojenca. Poskrbela mu je duhovnika, ki ga je lepo pripravil na zadnjo uro in ga tolažil v zadnjih trenutkih življenja. Sama je prevzela obveznost, da bo, čimprej ji bo mogoče, obvestila o žalostni usodi njegovo ženo Marijo na Koroškem. Vojaki so zbrali za 5 sv. maš za pokojnega tovariša, dočim je redovnica s pomočjo ondotnega župnika zbrala med prebivalci za 30. sv. maš, ki so jih takoj opravili v župnijski cerkvi v Erbezzu pri Veroni. Res krasen zgled krščanske ljubezni do ubogega sonarodnjaka.

*

V Šmihelu smo letos prav lepo obhajali majniško in junijsko pobožnost. Vsak dan smo imeli v župniji šmarnice na dvanajstih mestih. Povsod smo molili rožni venec, če ne celega pa vsaj kako desetko; povsod so imeli šmarnično branje in litanije. Seveda je bilo vse skupaj poživljeno z lepimi Marijinimi pesmimi. „Gospod pridite pogledat, kako lep majnik imamo letos pri nas!" — „Gospod, kdaj pa boste zopet prišli?" Tako in podobno so ljudje vabili gospoda, da bi prišla k njihovim vaškim pobožnostim. Kolikor sta mogla, sta duhovna ljudem ustregla. Ob nedeljah bi mogla imeti avto ali vsaj motorno kolo, če bi hotela vse zadovoljiti. Ob pol treh popoldne se je začelo tam pod Peco na Zgornji Bistrici, nato v Breški vasi, v župnijski cerkvi in zvečer ob osmih še v Dvoru. Drugi duhovnik pa je v opoldanski vročini s kolesom hitel tja dol v prijazne Rinkole, kjer je domači vaški cerkveni zbor pod vodstvom Kvančnikovega Miheja pridno skrbel, da je bilo vsako opravilo v njihovi cerkvi čimbolj slovesno. Iz Rinkol preko gozda v Replje, od tukaj na Letino in zopet prav na drugi konec župnije v Večno vas. Ob nedeljah je bilo povsod še bolj slovesno, ker so bile vedno pete litanije. Ljudje so bili veseli, kadar je z duhovnom prišel tudi pevovodja. „Bomo pa malo zapeli", je rekel in se prikupno nasmejal. Ljudje povsod zelo radi pojejo, zlasti mladina. Ob koncu smo se vedno naučili kako novo pesem za prihodnjič. — Meseca junija pa smo imeli na šestih mestih junijsko pobožnost na čast presv. Srcu Jezusovemu. Ko je sedaj vseh pobožnosti konec, je ljudem kar dolgočasno. Pogosto je bilo pri teh pobožnostih opaziti, kako so po nagubanih licih drsele solze globokega notranjega doživetja; pri mladini pa so lica žarela v ognju navdušenja za lepo skupno vaško pobožnost, ob kateri raste vaška sloga in vzajemnost.

Govorimo v lepi slovenščini

Po oni aferi z revolverjem so ga dali v sanatorij, separirano od drugih pacientov in sedaj je čisto flegmatičen.

Pravilno: Po oni zadevi s samokresom so ga dali v zdravilišče, ločeno od drugih bolnikov in sedaj je popolnoma ravnodušen.

Moj brat je absolviral univerzo, sedaj je veterinar, jaz bom pa advokat.

Pravilno: Moj brat je dokončal visoko šolo, sedaj je živinozdravnik, jaz bom pa odvetnik.

Čeprav je naš kolega dober muzikant in komponist novega marša, nimamo rešpekta pred njim, ker je preveč afektiran.

Pravilno: Čeprav je naš tovariš dober glazbenik in skladatelj nove koračnice, ga ne spoštujemo, ker je preveč gizdav .

Konstantirali smo, da nam je avtor poslal koncept originalnega manuskripta in ne kopijo.

Pravilno: Ugotovili smo, da nam je pisatelj poslal osnutek izvirnega rokopisa in ne prepis .

Nekaj besed:

komite — odbor
deputacija — oposlanstvo
tendenca — težnja
komandant — poveljnik
demisija — ostavka
rezultat — izid
kontrolirati — nadzorovati, pregledati
kontrakt — pogodba
apelirati — sklicevati se
adjutant — pribočnik

Bilčovs

V nedeljo 23. junija smo imeli pri nas prav lep vaški praznik. Naši vrli gasilci so ta dan praznovali **40 letnico** obstoja gasilske čete v Bilčovsu. Proslava je bila združena z veliko ljudsko veselico, ki je prav dobro uspela.

Vsi vaščani, pa tudi okolica, so se z veseljem pridružili pomembni proslavi, saj je dobro delo, ki so ga v teku 40. let opravili vaški gasilci, neprecenljivega pomena za posamezne gospodarje, kakor tudi za vso skupnost.

Proces proti gauleiterju – Gdinje

Po poročilu moskovske poročeval. agencije iz Moskve, so pričeli v Posenu proces proti bivšemu predsedniku gdinjskega senata Arturju Greiserju ,ki je bil pozneje tudi vodilna nacistična osebnost v zasedeni Poljski. Greiser je obtožen večkratnih prekršitev narodnih pravic, pripravljanja Hitlerjevega napada na Poljsko in sistematičnih, masovnih usmrtitev Poljakov.

Obsodbe vojaških sodišč

Zaradi nedovoljenega prekoračenja 10 kilometrskega območja svojega DP taborišča, so obsodili Ivana Glavičiča na 2 meseca zapora. — Antonijo Kotmann so obsodili na 2500 šilingov denarne kazni, ker je podala gospodarskemu uradu nepopolne podatke o količinah blaga. — Zaradi posesti orožja je bil obsojen na 15 mesecev zapora Ivan Krisik, Wilhelm Cioska, ki je vedel za to in ker ni javil tega, na 1 mesec. Franc Ressinger je bil obsojen na 18 mesecev zapora, ker je imel v posesti puško. — Zaradi skupnega razbojniškega napada, ki so ga izvršili trije Romuni in en Rus so jih obsodili na 7 do 16 mesecev zapora. — Zaradi vloma v kaznilnici, kjer so preje odsedeli svoje kazni so obsodili Johanna Leimeischa, Wilija Makiga in Franca Hornbocka na 5 mesecev zapora in Ericha Pollaka na 6 mesecev.

Stanje tržaškega pristanišča

Kakor so poročali pri neki seji dunajskega odbora za pristaniški promet, tržaško pristanišče v splošnem ni razdejano. 75% vseh pristaniških naprav se lahko brez nadalnjega uporablja, medtem ko je ostanek zagrajen z razdrtinami ladij. Odstranjenje teh razdrtin se do sedaj še ni izvršilo, ker se tisti, ki imajo zanimanje za to, pri posestniških razmerah ne morejo zediniti.

Pristaniški prostor obsega 102 hektarja. Nabrežje zadostuje za iztovarjanje 12 parnikov ob istem času. Skladiščni prostori morejo sprejeti okrog 380.000 ton. Te naprave pa sedaj še izdaleka niso izrabljene. V bistvenem se omejuje pristaniški promet na UNRRA-in promet in na potrebe zavezniških zasedbenih čet. Od petih parniških družb, ki so vršile morski promet preko Trsta, je „Lloyd Triestino" največja. Nazadnje je imela ta družba 75 ladij z 614.000 brt. Sedaj ima pa samo še štiri ladje, od katerih se je ena pred kratkim ponesrečila in je za plovbo nesposobna. Druge tri edinice so v službi britanskih in ameriških zasedbenih čet. — Družba namerava v kratkem kupiti 16 „Liberty"-parnikov.

Šteben v Podjani

Na praznik sv. Petra in Pavla popoldne je šla gospa Časova iz Šmihela v soseščino obiskat svoje sorodnike. Pričakovali so jo domači, da pride zvečer, pa je ni bilo in so si mislili, da pač v neurju ni hotela hoditi. Ko je tudi zjutraj ni bilo, so jo šli iskat in so jo našli mrtvo na poti. Zadela jo je med potoma strela, strgala ji je obleko s telesa in ruto, ki jo je nosila na glavi je odneslo daleč v stran. Nagle in neprevidene smrti naj nas Bog varuje. Časova je bila spoštovana in povsod priljubljena žena.

Ko je toliko neurja, se mora ljudem zopet povedati, da je ob nevihtah silno nevarno hoditi po prosti ravnini, kakršna je tukaj med Šmihelom in drugimi vasmi.

Sporočilo:

V. J. „Slomškovih čitank" nimamo več v zalogi, zato jih kupite v prodajalni našega lista v Velikovcu. Stane 1 šiling.

Vsem: Prosimo vse, ki se v kakršni koli zadevi obračajo do nas, da napišejo svoj naslov na pisemski ovoj, ker drugače ne bomo odgovarjali na pisma. Predvsem naj pazijo na to tisti, ki žele kakih pojasnil ali posredovanj.

MALI OGLASI

Moško kolo, dobro ohranjeno, dolge bele hlače in suknjo zamenjam za dobro ohranjen **pisalni stroj** ali za **6-cevni radioaparat.** Ponudbe poslati na upravo „Kor. Kronike". 112.

Pošteno Slovenko išče dobra krščanska družina za pomoč na manjšem posestvu v Sp. Rožu (vodovod in elektrika v hiši). Ponudbe poslati na upravo „Kor. Kronike". 120.

Poizvedbe:

Makar Dragutin poizveduje za svojim bratom **Makar Martinom,** roj. 1927. v Čakovcu (Medjimurje, Hrvatska), voj. številka 59865; nazadnje bil pri Mariboru l. 1945. Ako kdo kaj ve o njem, naj javi na naslov: Makar Dragutin, Verdrosen 27- Želinje, p. Obertrixen. 118.

Kdor kaj ve o moji ženi **Kavčič Leopoldini** in otrocih Zvonimiru, Ladislavu in Hedviki (vsi doma iz Kočevja), naj javi, prosim, na naslov: Kavčič Anton, UNRRA D. P. Camp. Baraka 10/14 pošta Spittal an der Drau. 119.

Prosim za poizvedbe sledečih oseb: **Stanislav Likovič** iz Tomišlja 22 pri Ljubljani; **Ivan in Ludvik Lenarčič** iz Tomišlja 23 pri Ljubljani. Kdor kaj ve, naj sporoči na naslov: **Mavec Helena**, Kainbach 18 (b. Käfer H.), p. Schilingsdorf bei Graz. 121.

Komu je kaj znanega o **Kobentar Alojzu**, doma iz Hrušice pri Jesenicah (po domače Rogarjev), naj sporoči na upravo „Kor. Kronike." 123.

RADIO-TRGOVINA

Lastna delavnica
Vsakovrstna popravila
radio-aparatov vseh znamk

HANS KREUTZ
Celovec, Kramergasse 11

Kdo bo dobil nagrado?

Tisti, ki nam bo poslal najboljši načrt za novo naslovno stran našega lista! Pohitite! Časa imate le še pet dni!

Roman:

KRIŽ NA GORI

Ljubezenska zgodba

Ivan Cankar

30. nadaljevanje

„Bog vedi! Kaj je z drevesom, kadar sahne? Njegov čas je prišel! ... Globoko je padel, do tal se je ponižal! Pisal je župniku tako klavrno pismo, da bi se človek razjokal od sramu! Strmoglavil je zelo hitro, veseli fant s svojo žametno kamižolo; zdaj se potika bogvekod in strada .."

Amerikanec je pogledal temno.

„Tebe veseli ta reč?"

„O, reč sama ob sebi ne! Celo žalostna je, če jo človek do dobrega preudari ... Ampak zaradi teorije! Nobeden, ki ima v prsih ta zrak iz globeli, nobeden se ga ne reši več! Kdor je gledal te puste, prstene obraze, jih ne pozabi nikoli več in naposled je tudi njegov obraz pust in prsten .. Kdor je zrasel v teh mrzlih sencah, ne more živeti v soncu! — Taka je stvar in zato me veseli, da je bil Mate tako prijazen in mi je odprl teorijo!"

Amerikanec se je zamislil; temna senca mu je bila legla na obraz; poslušal je komaj napol, zakaj v srcu se mu je zbudila neprijetna slutnja, strahu podobna.

„Jaz sem želel —" je odgovoril zamišljen — „želel sem, da bi se mu godilo dobro na svetu ... Morda ni bila poštena ta želja! ..."

S srepim polzatisnjenim očesom mu je pogledal učitelj v obraz. Polagoma so se mu ustnice širile in naposled se je zasmejal razposajeno.

„Ah ... glej! ... Ne bil bi si mislil, da si tako premeten ... Še samemu mi ni prišlo na misel kaj takega ... Siromaka bi imela rada, objokanega, pomoči prosečega — to si pač mislil? In zdaj ti ni prav, ko je loputnil nenadoma z višave! ... Spoštoval bi tvojo bistroumnost, če bi ne bila tako nečedna."

Amerikanec mu je pogledal v obraz in je nalahko potrkal po mizi s stisnjeno pestjo.

„Ali bi se rad pomenil z mano, šolmešter?"

Učitelj je povesil oči, odmaknil je stol in je umolknil ...

Segel je kukavičji glas do Matejevega doma.

Oče je sedel za mizo, ko je pripovedoval nekdo na pragu; komaj da je trenil z očesom.

„Slabo se mu godi pravijo!"

In obraz na pragu je poizkušal, da bi se nabral v skrbne in žalostne gube, toda v glasu, na licih je trepetala radost.

„Sam si je kriv, sam se je zavrgel!"

Komaj za hip je šinila misel nekam daleč, se je zgenilo v prsih nekaj mrzlega; toda bilo je kakor bežna senca, ki švigne pod poletnim oblakom preko mirnega polja ... Pogledal je proti nebu in je bil vesel kopnega vremena.

Materi se je zbudilo kakor spomin, zavzdihnila je.

„Bog ga varuj, — sam si je kriv!"

Otopela je bila v srcu žalost, komaj v sanjah je še zaskelela rana ...

Razlegel se je glas po vsej globeli, poslušali so in radost jim je zasijala na obrazih.

„Glejte! Odtujil se je, potujil, zato se je izgubil! Nikoli ni bil nič prida, nezaupen in potuhnjen je bil njegov obraz!"

Cerkev sama, siromašna in polurazpala, kakor je bila, se je belila svetleje v spomladanskem solncu ;tudi do nje je bil segel žarek radosti in veliko oko zvonika je strmelo v globel s topim zadovoljstvom ...

Hanca je šivala za mizo, ko se je vrnil oče iz vasi. Bolj suh je bil, zelo že skljućen in siv; nagubani obraz se je smehljal veselo.

„Kaj si že slišala, Hanca? Tako se je zgodilo, kakor sem rekel! — Ali se še spominjaš na Mateja; na tistega Mateja, umetnika?"

„„Še se spominjam nanj ...""

„No, izgubil se je, slabo se mu godi!"

Hanci je padlo delo z naročja in vstala je; v suhih, bledih licih se je prikazala kri.

„Slabo se godi Mateju?"

„„Slabo! Župnika je prosil miloščine, pa ga je prav tako nagnal, kakor takrat, ko je prišel k njemu s svetnikom!""

„Kje je Mate?"

„„Bog vedi kje! Po svetu se potika, pravijo, in nima kamor bi glavo položil ...""

„Kdo je povedal to novico?"

„„Stopi na cesto; pove ti to, kdor pride mimo ... Kaj še nisi pozabila nanj?"

Videl je, kako je zasijala v njenih očeh mokra svetloba in kako so nenadoma vzplamtela lica ...

Pod večer je prišel Amerikanec; prihajal je ob sobotah iz mesta, kjer je služil.

Podal ji je roko s pogledala sta se in sta spoznala oba, da je bila stopila mednja velika senca.

„Ne bova govorila več dolgo, Hanca, tako se mi zdi ..."

„Kaj veš o njem? Povej!"

„Učitelj mi je pravil in tudi na fari sem čul ... da živi težko, da nima prijateljev ... Jaz sem se prestrašil in tako mi je bilo, kakor da mi je mati umrla ... Zdaj ne bom več dolgo tukaj ..."

Pogledal ji je v obraz in je videl vse; njegovo močno telo se je upognilo pod silno težo.

„Čemu bi odhajal?"

Toda vprašanje je bilo razmišljeno in hladno in nadaljevala je takoj s toplejšim glasom.

„Kaj nič ne veš, Tone, kod hodi, kje se mudi? Same govorice so morda ..."

„„Jaz bi rad, Hanca, da bi bile same govorice!""

Gledal jo je žalosten; sreča, ki mu je bila zasijala od daleč, je zatonila nenadoma.

„Če me imaš kaj rad, ne bodi žalosten!"

Poslovil se je, odhajal je počasi po klancu in je gledal v tla; ko je šel mimo krčme, je zaklel in je stopil vanjo ...

Hanca je dobila pismo ;roka se ji je tresla, ko ga je odpirala. V tistem pismu je bilo zapisano:

(Dalje prihodnjič).

„Koroška Kronika" izhaja tedensko vsak petek in stane dostavljena po pošti ali raznašalcu 90 grošev mesečno. Naročnino je treba plačati v naprej. — List izdaja Britanska obveščevalna služba. Uredništvo in uprava lista sta v Celovcu, Völkermarkter Ring 25/I. Telefon 2001. Rokopisi se ne vračajo.